

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szélküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendőek. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnék.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendőek

Az emberiség nagy pünköszt napja.

Nem szünt meg, ne higgyük. bárha a Szentlélek munkássága csak azért sem olyan feltűnő már ma, mert a már egyszer életbe lépett vallásnak nincs többé szüksége csudákra.

A keresztyén vallás tiszta elveit, az első keresztyén századokban, míg a régi alap helyébe az emberi nemesebb élet alá rakni lehetett, sok erőt sok áldozatot kívánt; rendíthetlen hitű és lelkű mártýrok tették le az alapköveket, és azokat vérökkel öntözték meg. Ezen alapra a későbbi keresztyénség egy csodálatos egyházat épített, mellyet alapjával, az Evangéliummal, egyezésbe hozni alig lehetett; itt laktak ebben a szennyes, sötét épületben a középszázadok minden szörnyei.

A Szentlélek a reformáció idejében ismét szokatlan fényben erőben szállta meg a reformátorokat és ismét mártýrok vérének kellett folyni, ismét égni kellett a máglyáknak, hogy ezeknek világánál lássák a tanítványok, hogy mit kell lerombolni a régi épületből. A reformáció nagy munkáját három századon át építette a Szentléleknek emberekben munkás ereje.

Közeledni látszanak az idők, melyben a Jézusi megtisztult elvek ujonnan szülni fogják az egész emberiséget; a Jézusi elvek a népek általános boldogításában még eddig kevés erőt fej-
tettek ki, legalább a látható eredmény még kevés, a felekezeti gyűlölség lángját még sok tanítvány szittja az oltárokon, a népek, a földnépei még nem közeledtek elegendőleg egymáshoz, hogy a nemzeti gyűlölségek iszonyu lángját, egymással testvéreleg egyesülve kioltásák, és a szeretet hatalmában eltördeljék a pokolbeli lánczokat. Még hátra van az idő, melyben a Jézusi elvek és igazságok elinduljanak tetteleg és valóságban boldogítani az emberiséget, és Istennek országát földünkhöz közelebb hozni.

De érkezni kell ezeknek az időknek, melyben Istennek lelke ismét leszáll mint mennyei láng, ismét nagy áldozatokra gyújtja az emberi kebelt; és már most nem egyes mártýrok, hanem egész népek vére fogja felszentelni ismét a megfertőztetett templomot, szeretetben, lélekben és igazságban. Istennek lelke vezérli a nagy munkát, és az emberi erőtlenségben ismét az Isten lelkének mennyei ereje dicsőülend meg. Az emberiség nagy pünköszt napja, melynek első napját Jeruzsálemben ülték meg, még hátra van, de eljövend bizonylyal.

Dobos János.

Több lelkét.

Piros pünköszt napja a fergetegek és csaták viharai közt diadalmas teremő lélek ünnepe.

Igazi férfi ünnep ez az izzó nyári hévség idején, midőn a magérlelésnek titkos folyamatja végbemegy, midőn az aratásnak s vele a legnagyobb munkáknak dandárja lezug.

Kenyeret ad e munka, de a pünköszi Lélek több mint a kenyér gondjaira, a meggazdagodásra irányuló igyekezetet.

Építi a házat, hazát, társadalmat, ezekből és ezek felett az emberiséget, hogy nagy közös vállalkozásokra, a haladás, a tökéletesség, a boldogság megvalósítására lelkesedjék.

Ime ennek jelképe, eszköze a Krisztus egyháza, a hívők közössége, mely mind valósággá lett az első pünköszt ünnepén, de nem maradt meg valóságnak egykor, azután nem az ma se.

Akkor zúgó szél zendülésében leszállt a Lélek és kitöltetett az apostolokra. Előbb csak 3000 lélek szívében, azután milliók keblében és agyában jött világosságra közös nyomoruságunk, szenvedésünk és egy jobb jövő felé vágyakozásunk tudata.

A nagy cél, mely felé az emberiségnek törekednie kell; a feltámadt vágy, mely testvéri ölekezéssel és vállvetett igyekezettel megvalósítást követel s e végre külső intézményeket, szövethetési formákat épít.

Ilyen intézmény, e célra szolgáló nagy alkotmány a keresztyén egyház is. Egy óriási templom, mely a földön épül, de melynek tornya égfelé mutat. Egy nagy hajó, mely minden teremtetett lelket egyformán befogad s egy ugyanazon üdvösségre egybeköt.

De nemcsak holt falak, hanem élő alkotmányok remeke. Az evangéliom hirdetésével, a boldogság útjainak mutogatásával, a bünt, halált, ördögöt megrontó erővel.

Csodás épület, hatalmas intézmény. Mégis az első pünköszt történetében nem a magas falaknak égfelé emelkedő toronynak, téres hajónak, az egyházi külső szervezetnek a kialakulása és létrejötte a lényeg, hanem a hiveket elfogó és betöltő szent közösség.

Az egyház csak a külső épület, a falak, melyek a szentek szentét befogadják. A kagyló héj, mely a gyenge testü csigát védelmezi és abban a drága gyöngyöt takarja.

Szerepe fontos, életnek hordozója s ha megsértetik, maga az egész lény utánna pusztul. De mégis nem ő, nem a héj a fő s nem a külső egyház a változatlan, hanem az emberiség érdeke és az emberiség létcélja: az üdvösség.

Az egyház szervezete, külső tagozata megváltozhatik s meg is kell változnia, a minthogy meg is változott, csak a Lélek, mely az egészet előhozta, az összeszest élteti, megne változzék, fénye, lángja, ki ne aludjon és melege megne szűnjék.

És ime e Léleknek hanyatlását kell mégis felpanaszlanunk.

Kevés a lélek. Több lelkét, több fényt és meleget kér a föld, a természet. Gazdag, de egyenlőtlen tavasz köszöntött reánk. Mig néhol kopáran maradtak, másutt lerothadnak vetéseink, eliszapolódnak rétjeink s a levágott rendek gazdasága elvész.

De ezt megigazítani nem emberi gond s az időjárás változását rá kell bízunk az időnek Urára.

A mi egyenesen minket illet, az közállapotaink, társadalmi viszonyaink és a vallásos élet hanyatlása.

Kevés a lélek a közférfaiban. A mint az ország magaslatain a hatalomért, anyagi előnyökért folyó nagy kavardást és küzdelmet szemlélem: a a mi választottainknak nincs lelkök sem az elvek mellett, sem a trónnal szemben bátran megállani, sem leuport ellenfeleiknek megbocsátani, sem a szenvedő nép nyomoruságait megtekinteni.

Nem érzik a közösséget, mely mindnyájunkat itt a kik egy házának vagyunk a polgárai összekapcsol. Csak a maguk érdekeit nézik és nem a többiekét is. Elvesztik magukat is és elvesztik a népet is.

De milyen állapotban van maga ez a nép! Nyomorban, tudatlanságban, bűnökben. Szelid alázatos volt hosszú századokig. Most követelő, durva és féktelen lett. Türt végnélkül s most minden egyszerre kezene neki. Állat, igás barom volt, most lelke támadt. De kevés lelke és annak fényénél nem látja meg csak a vagyont, melyet más szerencsések biztosítottak a magok számára, nem érzi csak a sérelmeket, a melyeket szenvednie kellett. Bosszút liheg és jármát készül összetörni. Még jó, hogy a kivándorlás levezető csatornáin sora megritkul és az idegen földön való meggazdagodás lehetősége lelkét egészen bételi.

De miért nem fér e lélekbe több, mint a szenvedett méltatlanságok tudata, mint a vagyon és a bosszuállás éhezése?

Miért nem várják a népek annak az egyetemes nagy pünkösztnek a megvalósulását, melyben a nemzetek teljesen egygyé olvadnak s az emberiség közös törekvése, egyenlősége a hazahatárain belől teljesen megvalósul?

Azért mert ez a nagy pünköszt késik. Rég-

óta késik. Azért mert ennek eljöveteletét szűkkeb-
lően késleltetjük.

Késleltetjük, mert kevés a lelkünk, kevés
a szeretetünk, igazságunk, tudásunk és szabad-
ság érzetünk.

Több lelket, több Szent Lelket azért min-
denütt és a mi magyar ref. egyházunkban is.

Régen a máglyák és az üldözések lángja
égetett, azután a senyvesztő nyomor, szükség,
nélkülözések, inség, szegénység perzselt és sa-
nyargatott. Nem csuda ha félünk a tüztől, fé-
lünk a sebesen zugó szél zendülésétől és a
kettős lángoktól.

Nem csuda, ha mindenütt anyagi biztosí-
tékokat keresünk s a hol intézményeink bátor
fejlesztéséről volna szó, habozunk és kalmár-
kodunk.

Több lélekre van szükségünk. Azért is, hogy
jogainkat valahára érvényesítsük. Azért is, hogy
a nép és a magyar haza érdekeit megvédel-
mezhessek.

1848. XX. t.-c. Ez alapon állunk s nem
alamizsnát kérünk, hanem a mi bennünket jog-
szerint megillet. Kérjük hát nagy felszóval. De
a 48-iki törvénynek nemcsak szentegyházunkra
vonatkozó biztosítékait látjuk, hanem e törvény-
nek s ez időknél szellemét és lelkét is érezzük,
mely szabadságot lehel és a népjogok kiterjesz-
tését hordja szárnyain : munkáljuk hát ezt is szent
lelkesezéssel.

Kevés a lelkünk, hogy eddig sem egyiket,
biztosítani, sem a másikat kivívni nem sikerült.

Kevés a lelkünk, de most a pünköszt új ih-
letet ad, de most a vallás és nép szabadságért
küzdő hősöknek 300 éves évfordulati ünnepén
új lelket veszünk magunknak és az egész em-
beriség nagy célját képező közös megépülésnek
megszabadulásnak és boldogságnak zászlókat
emelve azok nyomdokain indulunk, a kik 1906
évvel ezelőtt mindezek megvalósulásának lehe-
tőségét elhitték a Messiásnak. Nem csak elhitték,
hanem azok megvalósításához bátran is hozzá
kezdtek. Lélekkal, több lélekkal, mint mi, de
nem többel mint azok, kik itt e hazában és
a földön az örömdetes üzenet hirdetésében s
a keresztyén vallás nagy eszményeinek szolgál-
latában fáradnak s egy nagy diadalmas pün-
köst eljöveteletét szivszorongva és epedve várják.

Dr. Ferenczy Gyula.

Bocskay István végrendelete.

(Folytatás és vége.)

Az Erdélyi fejedelemséghez hagyjuk hogy bi-
rassanak Fogaras, Gyalú, Szamos-Ujvár, Várad, Lippa,
Jenő, és minden Végházak tartományostól.

A Koronát is, kit nekünk Török Császár adott,
hagyjuk az Ország Tárházában, úgy hogy Fejedelm-
ségről Fejedelemségre maradjon, és annak készen
tartassék, a ki az Országnak Urra leszen' az a köves
szabjával együtt, a mellyet adott véle.

Szatmárt pedig minden hozzá tartozó jószágokkal
édes Hazánkhoz meg mutatandó Háládatosságunkért' és
hogy a Posteritás is meg emlékezzék jó szolgálatukról
hogy a Nemes Országnak ilyen szép erősséggel ked-
veskedünk, hagyjuk Erdély Országnak, és abban való
Nemes Republikáknak örökben, intvén eö Kegyelmeket
és szeretettel kérvén, hogy ennek tekintetiért, eö Ke-
gyelmek is a, mi szerént való Atyánkfiainak, a kinek
mit hagyunk, rendelünk, azokban tartsák meg őket'
ugymint.

Bocskay Miklós Ötséket a mit immár kezében
adtuk Erdélyben, Görgént, Vétset, Sajot, most is neki
hagyjuk, és Bodrog KeresztUrt is itt Zemplén Vár-
megyében. Pap mező is pedig nála maragyon
örökben.

A két új Sogorunknak emlékezetül hagyjuk aján-
dékban a két drága függöket, mellyeket a minap utób-
ban, csináltattunk edgyiknek egyiket másiknak másikat
adjuk, és rendeljük a Testamentariusok.

Bánfy Dienesnek hagyjuk Tokaj Várát, Tarczalt
egyéb ahoz tartozó jószágokkal, a melyek most oda
biratnak, Kereki is pedig, a mint most birja, maradjon
neki. Ezeket pedig úgy hagyjuk, hogy ha valamelyik,
kit Isten távoztasson, magtalanul deficiálna, Bánfi Die-
nes, vagy Bocskai Miklós között, egyiknek jószága a
másiknak per successionem maragyon' és a Vér sze-
rént való Atyánkfiától ne abáliénáltassék.

Zombort, és a több Tokajhoz való jószágokat :
kik ezután ki váltandók, és ötven négy ezer forintokban
vagynak Zalogban hagyjuk a két Hugunknak, Horváth
György Uram Sogorunk Leányinak.

A mely adósságunk vagyon eö Kegyelmenél
Horváth György Uramnak is, ugymint husz ezer forintig
azt is eö Kegyelme gyermekinek Hugainknak adtuk és
éngedtük.

Mindenféle Aszszony állati ekességet hagyjuk
ugyan azon meg nevezett két Hugainknak.

Husztot negyven ezer Forintban Homonnai Bálint
Uramnak inscribállyuk úgy a mint reversálist adott
róla, a fő aknának harmad része jövedelmével.

Kővárat hagyjuk Tartományostól a Haller Gábor
Uram Fiának, öregbig Ötséneknek.

A Kaplonyi Jószágot, Egressel edgyütt hagyjuk
Bánfi Lászlónak és a Haller Uram Fijainak az öregeb-
biken kívül, a kinek Kővárat hagytuk.

Báthori Gábor Uram Ecseddel elégegyék meg,
azt most is eö Kegyelmenek hangytuk ujonnan, noha
ennekelötte is oda adtuk cum Jure Regio a mellé
Sólyomköt is. Micske Tartományát eö Kegyelmenek
hagyjuk, Örvendőtől és ahoz való jószágtól meg válva,
mert az a nélkül is külön jószág volt.

Eörvendet pedig, minthogy Hazája Pál Uramnak,
cum pertinentiis, portionibusque possessionariis cum
libera dispositione örökben Balásfalvát is Erdélyben,
hozá tartozó Jószággival, és a Somosi jószágot tizen-
két ezer forintig Pál Uramnak inscribállyuk, hogy dis-
ponálhason felölle.

Ezek között mint vén Tanácsunknak hogy a mi
Atyánkfiának mindenben jó igazgatója légyen' és édes
Atya, Dévát Nyári Pál Uramnak hagyjuk' Radnótot
is a mint immár aszekuráltunk felöle, a más pársnak
pénze meg lévén.

Ezüst marhánk, és egyéb egyet másunk, a mi Kővárban s másutt is vagyunk, azt három részre hagyjuk, hogy oszszák: egyik része legyen a Haller Gábor Uram fiai számára, a másik a két Bánfiakéra, a harmadik Boesckay Miklós Eöcsénk Uram számára.

A melly aranyunkat mindenektől egy summában adtuk volt Boesckay Miklós Ur Eöcsénknek, az is hasonlóképpen három részre osztassék. A Vásárhelyi Oskolának mind építésére, mind egyéb szükségekre három ezer forintot hagyunk.

Borsodi Lászlónak, és Orosztény Istvánnak, mint-hogy Gyermekségektől fogva szolgáltanak, hagyjuk Erdélyben Rákóczi Jánosnak mindenütt való jószágait mely per defektum feminis reánk szállott, osztozzanak ketten egy aránt vele. Pechi Simonnak Secretáriussunknak Felőret Udvarházastól edgyütt, és Kackóbeli részünket melyet Kaplyonyi Házunkhoz birtunk, örökben hagyjuk cumi Jure Regio, & Universis Decimis, a mint mi birtunk.

Kün Istvánné Aszszonyomnak Kerekiben, a melly hat száz forintokkal adósok volunk, meg adattassék.

A Historicus, melyeket mind magunk, és előttünk való Fejedelmek idejében s dolgairól irtt, Szamosközy István Uramnak deputáltunk, a Kolosvári Conventről hét ezer forintot, melyeknek kinyomtatására nagy gondjok legyen. Lelkekre kötöttük a Testamentomosoknak és az Istennek széki eleibe idézzük őket érette, ha abban hiven és szorgalmassan el nem járnak.

A Váradi Auditoriumnak épületeire rendeltünk, ugyan az ott való Váradi harmincadostól két száz forintokat.

A Debreceni Deákok számára is a Debreceni harmincadról két száz forintokat rendeltünk.

Chejte Balázst, Berei Mihályt, és Egri Istvánt commendálljuk az Országnak, nekünk eleitől fogva hiv és jámbor szolgáltnak, Homonnai Bálint Uram intse mi neyünkkel az Országot, jámbor szolgálattokra legyen tekintet, ne hagyják Jószág nélkül őket, mert minket az idő nem bocsátott arra, hogy érdemek szerint Kegyelmisségünket meg mutassuk.

Czobor Mihály Uramnak is, ha találunk állapot-yához képest illendő Jószágot, nekünk és az Országnak hasznosan és hiven szolgált, ha pedig abból meg fogyatkoznék, legyen illendő tekintet reá a Testamentomosoktól.

Orosztoni Istvánnak rendeltünk, adtam pénzül is, három száz forintot. Kis Istóknak is adjanak külön magunk rendelkezéséből száz forintot. Fekete Istóknak is körülöttünk való szolgálattáért két száz forintot.

Borsodi Lászlót comendálljuk jámbor szolgálattáért ne hagyassék illendő állapot nélkül és ezekre közönségesen is érdemek szerint való tekintet legyen a Testamentomosoktól.

Horváth Péternek is, és Fráter Istvánnának valamivel adóssá maradtunk, jó Lelki esméret szerint való vizsgálással végére menvén, adják meg nekik a Testamentomosok. Pribék Istvánnak a maga jószágát Nova Donatióval és Jus Regiummal meg adtuk, ugy a mint ennek előtte birta.

Nyáry Pál Uramnak a kis Váradi Várban, és Jószágban, melyet most Málit Péter birt, a Jus Regiumot meg adtuk, és abban örökössé tettük.

János Deáknak a Váradi Captalannak a Magyar História ki nyomtatására hagyjuk két száz forintot.

Császárt eő Felségét, kit ez előtt alázatos, tökéletes hűséggel nagy hasznosan szolgálván, nóha eő Felsege el vetvén szemei elől Tisztviselői miatt, az eő

Felsege hűsége mellől el kergettenek, és magunk oltalmába ennyi gondal kellett bánatunk eő Felségét még is alázatos könyörgésünkel követtyük eő Felségét, az egy Isten kedvéért, valamit eő Felsege ellen, vagy birtokában lévő Hivei ellen vétettünk volna, kegyelmesen minékünk meg bocsássa, és szivéről minden nehézséget vessen el.

Hagyjuk eő Felségének a Török küldötte köves szablyák közzül egyiket, és a tarka lovat szerszamosól a mint a Vezér nekünk adta, öltözve vigyék eő Felségéhez.

Mátyás Herceget is eő Felségét hasonlóképpen követtyük mindenekről, eő Felsege nekünk meg bocsátson, hagyjuk eő Felsege számára is edgyik köves szablyát, és egy lovat is öltözetivel.

Török Császártól pedig eő Felségétől, Hatalmasságától nagy háládatossággal vesszük minden hozzánk való Kegyelmes jó akaratját, hogy a mi állapotinkat nem tekintvén, minden kegyelmességét mutatta előmenetelünkre. Kit, ha Isten életünket hosszabbította volna, minden engedelmes háláadással meg szolgáltunk volna ő Hatalmasságának mit hagyni olyat nem tudunk, ha nem szinte ő Hatalmassága méltóságához illendő ajándék is, de még is, mint-hogy Keresztyén Császárok Tárházából költt ritka marha a Gyöngy sárkányt hagyjuk ajándékon eő Hatalmasságának, a Magyar Nemzethez, és az én Hazámhoz Erdélyhez, mutassa mindenben Kegyelmes Jóakarattát, ótalmazza, ne hagyja, és ha valaha valami okon az én Atyámfiak közzül eő Felségét meg találnák, vagy még idővel a Fényes Portát, a mi szolgálatunkért legyen minden Kegyelmisséggel hozzájuk. Báthori Sigmund, Fejedelemtől is, mint Vér szerént való Atyámfiáról nem türjük hogy emlékezetet ne tennék, ilyen állapotunba kívántuk volna azt, ő Felsegéhez mind Hazánk és Nemzetünk szivét jobb inclinációval láthatjuk volna. Hogy az ő Felsege mostani Hazáján kívül való állapottyában el felejtkezettnek róla lenni neláttassunk, a Huszti só Kamaráknak harmad részinek jövedelmet eő Felsege számára rendeltük esztendőnként hogy szolgáltatassék, minthogy ide való fordulásában az embereknek el idegenedése miatt módott nem találhattunk: mert a mit oda fel meg írok, harmada lészen a Várhoz Huszthoz Homonnai Bálint Uram számára, harmada az Erdélyi Fejedelem Ficus számára, harmada pedig járjon ő Felsege számára, életéig.

Mindenütt való foglyainkról, ilyen állapotban Isten fogságában tartván életünket, mi most semmit extreme nem végezzünk, hanem azon fogságban hagyván őket hagyjuk az utánunk valóknak itéletire, mit kellessék velek cselekedni, a közönséges jónak meg tartásáért.

Mind háttas, és szekeres lovainkat hagyjuk azonkivül, kit Császárnak és Herczegnek rendeltünk, a Testamentomosok dispositiójára, oszszák Atyánkfiak, és Jóakaró-Hiveinknek kezébe.

A mi közönségesen marad, hagyjuk Fejedelem számára, a ki successorunk lészen.

Intyúk a Nemes Országot Erdélyt, mint édes Hazánkat, sőt meg maradásoknak örökségéért az Istenre kényszeritjük, ez egy dologból látván, mind jelen való, s mind következendő állapottyokat, hogy a Székelly Nemzetséget a mi töllünk neki adatott szabadságban tartsák meg, és Successorunknak is erre legyen gondja, így mind magának, mind az Országnak birodalma örökös lehet. A Székelységet pedig, mint kedves hiveinket intyúk fejenként, szolgáljanak Hazájuknak hiven, és az Országgal szép egységel alkuván, igyekezzenek

az egész Magyar Nemzetnek meg maradására, többé Magyar vérben fertőzni, és a Nemesség romlására ne igyekezzenek, hogy minden Nemzettségek (között) előtt jó hírek s nevek fen maradhasson.

Minthogy Keresztyén Hitünk tartása szerint az Ur Isten Lelkünkét e Testünkből az Idvezülendők száma közében meg kívánván, Testünknek el takarítására is gondunknak kell lenni, az Urakat, Tanácsinkat, és minden Rendbéli Hiveinket szeretettel kérjük, és intyük, ellöttök viselvén mind édes Hazánkhoz és Nemzetünkhöz jó akarattal meg mutatott szolgálatunkat, hogy Isten az ő Kegyelme választásából immár mire hívott volt közöttük és micsoda állapotra rendelt volt. Mi a mi temetésünkhöz helyét rendeltük Erdélyben Gyula Fejér Várott, mint szerelmes Hazánkban, mint hogy az oda való Fejedelmek, ott szoktak eleitől fogva temetkezni. Kérjük eő Kegyelmeiket szeretettel, nem nagy pompával sem nagy költséggel, hanem a mint a mi állapotunk, és a mostani időnek fogyatkozása szenvedő, temessenek el bennünket tisztességesen.

Intyük ennek felette szeretettel az itt levő Hiveinket, a Nemes Kassa Várossát is egyikre, hogy Metropolisza lévén ennek a helynek Felső Magyar Országnak, a mostani időt és állapotokat meg gondolván magok jövődjéért s meg maradásokért, viseljük jól magokat, az Országgal és a Nemességgel értsenek edgyet mindenkben, ne hirtelenkedgyenek semmi dologban, hanem a mi még hátra vagyon a Császár eő Felsege részéről való Tractátusokban légyenek mindenkben úgy az Ország mellett, hogy mindennek menyenyenek jó módjával véghez. Másikra, hogy meg gondolván az Országnak jó szándékkal való szolgálatunkat, és hozzájuk meg mutatott jóakaratomkat, azt is, hogy Isten Kegyelmeiségéből választott Fejedelmök voltunk, magok jó híréért, Nevéért, valamig Testünk e Városban léssen, becsületesen jó akarattal való hűséget hozzánk tartsák meg, és a Város is mi számunkra lévén, mikor testünket minden edgyet mást itt való marháinkat bekességessen ki késértetik, azután jó módjával procedályanak a Bécsi Végezés szerint a Resignációval.

Generális Uramat Homonnai Bálint Eötséinket szeretettel kérjük tisztí szerént, minthogy botunk az eő Kegyelme kezérel volt, a mig Testünket a földbe takarítottatya, mindeneknek viseltesse gondját, háboruság se itt se másutt az Országban ne induljon, javainkban kár ne légyen, de a mi hagyásunk szerint csendesesen viseltesse mindenek és temetésünkre testünknek Gyula Fejér Várra Erdélybe való vitettetésében, és tisztességes temetésére Nyáry Pál Urammal edgyütt, viselleyen gondot. Kiért eő Kegyelmeinek emlékezetes hálaadó jó hire Neve örökben meg maradjon.

Szécsi György Uram Udvari kapitányunk, minden Udvari szolgálóinkal, és Nagy Gergely a Hajduk kapitánya mind alattok való Hadnagyokkal, Tizedesekkel, és Közlegényekkel, mind addig a mig a földbe temettetünk, a mi hűségünkre kötelesek lévén, Generális Uramtól és a Testamentomosoktól halgassanak, és szó fogadók lévén mindenben Javainkban a Testamentom tételünk szerint, örzői légyenek.

A Doktornak és a körülöttem forgolódo belső inasnak, azonképpen az Ifjaknak is légyenek érdemek szerént való segitsséggel Pál Urammal edgyütt, kinek kinek jó intézéséből hárman valamit illendőnek esmérnek, adassanak. Kegyelmeiségünket mutassák mindeneknek. Melynek fogyatkozás nélkül való ki szolgálatására, és az Testamentomnak végbe vitelére, a nekünk tartozó köteles hűségre kényszerítjük a feljebb

meg nevezett Testamentomosinkat Alvinczi Péter Uramat Eörvendi Pál Uramat, és Pechi Simon Deákot.

Scripta in Libera Ciuitate Kassoiensi Die 17 Mensis Decembris. Anno Domini 1606.*

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(73. Folytatás.)

A tanítóképezdészek is az esküdszék alá tartoztak, rajzolás több izben mulasztó növendék 3 órai börtön büntetést kapott (1864), ugyanazon képezdész leckeórán botrányos viselkedése miatt pedig 9 órai börtönt. Tanárja iránti engedetlensége miatt egy 2. éves hittanhallgató 6 órai börtönnel, idézésen 2-od izben meg nem jelenésért szinte, idézésen első izben meg nem jelenő joghallgató 3 órai börtönnel (1865), 3-ad izben meg nem jelenő kitiltással (1866.), tanórán magát botrányoztatólag viselő novicius deák 12 órai börtönnel (1867) lakoltak.

Dombi László széniorása alatt 1867. (febr. 1-től ápril. 6-ig) az altörvényszék tartott 18. a feltörvényszék 5 ülést. A korcsában levés miatt az ott kifejtett botrány okozói, többen, a fokozat szerint 3, 6, 9, 20 sőt közülök hárman 24 órai börtönre ítéltettek. Tilos volt a *dohányzás* a főiskola előtt és a kollégium lépcsőzetén. A tanteremben óráközi *szivarozás* 3 órai börtönt vont maga után. A leckemulasztások képezték az idézések legtöbb tárgyát. Rendkívül magas fokra hágott a templom mulasztók száma, a márc. 23-iki idézésen jogász 40, theologus 14, bölcsész 3-ad éves 12, bölcsész 2-od éves 50, bölcsész 1 éves 44, összesen egy kis sereg állt az esküdszék előtt, kik első izben megintettek. Ily jelenetek után indult meg az eszmeeserere később a kerülélen, vajjon a templomba járás kényszere megtartassék-e?

XIX. kötet. (1867—1897.) E nagy kötet, mely ivrét alakban 530 lapot foglal magában, már az új kor képét ábrázolja. A felsőbb tanulók érdekében is visszaállított magántanítás nem talált kellő visszhangra, a magánoktatási órákat mulasztók idézésen megintettek (1867. május 4.), a közömbös és hanyag eljárás miatt a tanárkari ülésen panaszt emeltek s az igazgató bizott meg e „fontos ügyet szorgalmazni” és a szigorú felügyeletről gondoskodni. (Tk. jk. 1867. 287. sz.) A magántanítási óra elmulasztásáért utoljára fordul elő idézés 1867. május 18. A „docendo discimus” elvén is nyugvó ezen régi intézményt az újkor nem tudta élővé tenni! A ki olvasó egyleti tartozását nem fizette, idéztetett, és fizetésre határidőt kapott, ha akkorra sem fizette meg, tartozása betábláztatott (1867.); a törvény szerint (IX. sz.) iskolai bizonyítványt addig senki nem kapott, mig *mindennemű* iskolai tartozásait ki nem fizette. Árverésen vett könyvek ára és gyógyszerári tartozások nem fizetése hasonló eljárás alá estek. (1867.)

A kártyázó 3 órai börtönre ítéltetett. A leckeórán kártyázást indítványozó 1. bölcsész, mint leckén magát illetlenül viselő és botrányoztató elutasított, két tanuló társa pedig 24 órai börtönre ítéltetett két izben tölendő azt le. (1868. márc. 31.) A börtönbüntetés eltörlése utáni időben pedig a bentlakók ily hibáért 43 óra alatt az iskolából kiköltöztettek (1876. márc. 14.)

A *templom mulasztás* szokatlan mérvet öltött, 1867. november 12-én 67-en idéztettek első izi mulasztásért,

* Sinai Miklós Sylloge-ja után.

vegyesen hitészek, jogászok, bölcsesek, az e. kerület kényszerítő eszközeinek részletes alkalmazása és ellenőrzése keménynek tetszett az ifjuság előtt, s a kor valássalenes áramlata s az egyéni szabadság emelkedő érzete táplálta az elégtelenséget és ellenállást. A napi országos lapokban minden volt a vallás romboló cikkek p. o. „A Hon“-ban Horn Edétől páratlan heves cikk jelent meg (1869). Sokan felháborodtak az ilyen cikkek olvasása alatt. A „Magyar Ujság“ és „Századok“ egyház ellenes irányban mozgatták az ifjuságot. Januárban (1868), már 1, 2, 3. izben idézettek állottak az altörvényszék előtt számosan. Május 2-án (1868.) 1-ső izben idézettek 62-en, 2-od izben 14-en, 3-ad izben 3-an itéltettek megintésre és dorgálásra. Junius 27-én növekedett a mulasztók száma, 4-ik izbeli eset is fordult elő. Templomi névsor olvasásra első izben meg nem jelenésért idézettek száma (1870. márc. 26.) 67-re ment. 1872-ben (Nov. 30.) 37 templom mulasztó, 1873. (március 29.) pedig 121 idéztetett, a 3-ad izbelieknek szülei tudósítottak. Mindezek a VI. törvény uralma alatt történtek (1873. okt. 1. előtt).

Közö haj nyilvánulván a templomba járás felőli törvény korszerű módosítása iránt, erre az ak. t. kar vállalkozott Buzás Pál, Tóth Mihály és Imre Sándor (jogi, theologiai és bölcészetszaki) tanárok mint küldöttség készítettek az első dolgozatot, irányelvei: különbséget kell tenni a jótéteményes és nem jótéteményes, — továbbá az érettségi vizsgán alól és felül levő, — végre az egyházi és világi pályára készülő tanulók között. Ily beosztással került a módosítás (Tk. jk. 1870/71: 174. és 194. sz.) előbb az e. k. tanügyi bizottság elé, s a közérdeklődést kiválólag e tárgy vonta magára. Az 1871. jan. 14-iki kerületi közgyűlést előző estén (pénteken) a népes e. k. tanügyi bizottság vitatta meg a tkari mérsekelt tervet. Ott első volt a ki szólt a tárgyhöz Révész Imre, a ki „minden kényszernek“ ellene van, s általános sőt a legmagasb szempontra helyezkedve oly hatást tett, hogy alig mert ellene felszólalni egy pár tag, ezt tette Osváth Imre nagyszalontai esperes, azt vitatván, hogy a vallásos tanintézet nem szabadithatja fel „minden korlát nélkül“ a templomba járás alól kivált épen a lelkészi pályára készülöket. Egy hittanár a saját viszonyainkra tekintettel, tehát nem elvontan fogva fel a nagy elvet, mondotta: nagyon meg kell gondolni e merész újítást, úgy is düledeznek az egyháziasság oszlopai s ne menjünk mi példával elől. Silye Gábor az alsószabolcs és hajdukerületi segédgondnok a kényszerítés helyessége mellett melegen nyilatkozott. Litkei Péter buji lelkész, a felsőszabolcsi egyházmegyéből képviselő, az eszmény embere, hatalmas beszédben Révész Imre mellett foglalt állást. Sokan aggódtak és hallgattak. A közgyűlésen másnap, d. u. 1 óra körül jött a sor a kérdés eldöntésére, Révész nem volt ekkor jelen, hanem Molnár György helybeli világi tag, ügyvéd, országgyűlési képviselő is lett, védte itt erősen a tanügyi bizottság „korszerű előterjesztését.“ Egy hittanár azon indokból, hogy míg az iskola iskola, még pedig vallásos iskola (nem aközélet), az fegyelmet és némi kényszerítést nem mellőzhet, s ha jóra kényszeríti az ifjút, rossz néven azt a szülők és senki nem veheti; azon tanulótl, a ki Isten iránt hálátlanságot tanusít, az iskola sem remélhet hálát; a városi templomi szolgálatra — éneklő, könyörgő, kathekizáló és prédikáló deákok — igen kemény büntetés alatt szoríthatnak stb. azt javallá: mellőztessék a merész újítás. Pártolták e nézetet Komlósi Imre (városi tanácsos)

Imre Sándor tanár, Osvát, Nagy István esperesek és Silye Gábor.

Molnár György záróbeszédében cáfolta az ellene felszólalók érveit, védte a tanügyi bizottság javaslatát. Végre is a tanárkari javaslat fogadtatott el a jótéteményes mindenszaku tanulók a templom mulasztás fokozatai szerint fegyelmi büntetés alá esnek, csakis a „nem jótéteményes joghallgatókra“ nem alkalmaztatnak a büntetések „de annál inkább megvárják tőlök, hogy az igazgatótanár koronként kifüggesztendő felhívására s az illető jogtanárok által olykor-olykor adandó buzdító és lelkesítő intéseire önkénytelen buzgalmat fognak a külső istenitiszteleten megjelenés által tanusítani.“ Ez a módosítás is ideiglenes lesz míg az egész iskolai törvény végleges megalkotást nyerend. A kényszer feltétlen eltörlése elejtetett. Szavazás után Hajnal Ábel esperes azt sugta a felszólaló hittanár fülébe „legyőztük a jakobinusokat.“ (Egykoru saját Naplóm IV. köt. 244. l.) Köztudomásu lett, hogy Molnár György elve az volt: semmi vallásos oktatást nem kell adni a gyermekeknek, 18 éves korában maga válasszon magának vallást, ő nem is akarta fiát vallásórákra bocsátani. Lásd ez első módosítást az E. Kerület 1871. Januári 243. végzésében.

Még egyszer felkerült ez ügy az új törvény megalkotásánál 1873-ban (októberi 202. sz.) a hol csakugyan elejtetett az akadémiai hallgatók templomba járásának kényszere, így a kerület arcot változtatott, 1863-iki végzését hatályon kívül tette s a 300 éves régi törvény (Antiqua lex X. articulus) kiesett a törvények sorából. A kor a törvényeket is eltörli, a templomi idézések eltűntek a törvényszék könyvéből. Egyik végletből a másikba ugrás következett be. Azóta számos a példa, hogy p. o. joghallgató (a magasb ranguak közül is) négy évi itt tanulása alatt soha nem volt templomban, egy lelkészt sem hallgatott . . . mert semmi ellenőrzés sincs, a tkari felülről buzdítás serkentési módja is elmaradt.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

TANÜGY.

A vallástanítás didaktikai és paedagógiai elvei.

(Folytatás.)

A középisk. vallástanításnak célját a fent előadottakkal körülbelől összhangzóan a konventi vallástanítási terv (1. konv. jegyzőkönyv mell. 1901. ápr. 17—20.) így határozza meg: „a növendékek értelmi műveltségét s erkölcsiségét minden irányban evangéliomi ker. szellem hassa át: a vallásról, keresztyénségről, egyházunk intézményeiről bibliai és történelmi alapon tisztázott fogalmak önálló birtokába jussanak, szívökben élő hif, munkás szeretet, egyházunk hitelveihez és intézményeihez való törhetetlen hűség gyökerezzenek meg. Ezen felállított s szépen praecizirozott cél felé kell törekednünk nekünk a középiskolai tanulók vallás-erkölcsi képzésében fokról-fokra, lépésről-lépésre haladva a vezetéssel, a VIII. osztályon át, hogy annak befejezésével teljesen

készen is álljunk munkáinkkal, mert aztán nem áll többé módunkban, hogy az ifjuságra olyan hatást gyakorolhassunk, mint a minót gyakorolni a középisk. években hatalmukban állott, részint azért, mert az ifjak különböző életpályákra lépven, a szorosán vett vallásoktatásnak többé helye már minden fáradozás és igyekezés sikertelen lenne, ha annakelőtte jó mélyen és erősen meg nem vetett szívekben a valláserkölcsei életnek fundamentuma.

Ily nagyfontosságú cél s aránylag rövid idővel szemben szinte érthetetlen, hogy a helyes és eredményes eszközök megválasztása, a didaktikai és pedagógiai elvek megvitatása, a kívánt eredményt legsikeresebben biztosító methodus megállapítása e fontos tárgy tanítása körül még mindig késik. Egyéb tárgyak tanítása körül látjuk a roppant igyekezetet, mely a kitűzött célt mentől jobban megközelíteni, a tanítás eredményét inkább biztosítani, s tanulók munkáját megkönnyíteni élvezetessé tenni igyekszik. Szinte versenyre kelnek s egymást legyőzni, a küzdőtérrel kiszorítani igyekeznek a jobbnál-jobb tankönyvek, melyeknek didaktikai jelzőszava az a sokatmondó s nagy igazságu angol jelmondat: „Time is money“ (az idő pénz) tehát az időt jól kihasználni, gyorsan sokat s eredményesen akarnak tanítani. Válogatni bennök maga egy nehézség! Ezzel szemben mit látunk tárgyunk körül? Melyek azok a segédeszközök, melyek a tanítás eredményességét vannak hivatva szolgálni? Helytelen beosztású s olyan tankönyvek, melyek ama fenti jelmondatot egyáltalán nem irták zászlójukra; ellenkezőleg rövid idő alatt, sokat tanítanánk érthetetlenül, tehát eredménytelenül. Distinguamus: Nem a tankönyveket akarom lebírálni; nem azoknak tudományos értékét és becsét akarom kétségbevonni. Ellenkezőleg. A tankönyvek mint theologiai, dogmatikai, historikai könyvek nagyon jók, tehát absolute véve; de igenis nem jók azok relative, vagyis a tanulók értelmi fejlettségéhez, ismereteikhez s tudásukhoz viszonyítva: következőképpen a célt eredményesen nem szolgálhatják. — Igaz ugyan, hogy itt egy hatalmas s legyőzhetetlen erő előtt meghajlunk s ez, a szegénység. Nekünk ugyanis nincsen módunkban a vallástanítás terén időről-időre jobbnál-jobb tankönyveket produkálnunk, sőt ha a meglevőknek fogyatkozásait felfedeztük is, nem dobhatjuk el azokat, s nem állithatunk be újakat, mert a meglevőkben nagy összeg pénz fekszik. Türelmesen kell tehát, a bajokat javítva azokon segítgetve, várunk.

Az elmondottak hatása alatt talán szólhat (bár nem hiszem) valaki így: a tankönyvek helytelenségén segítsen a tanár, a ki szakképzettségénél fogva arra képes s vállalkozhatik is rá; meg hogy a vallásnak elvei nem annyira az elmébe kell azoknak benyomulnia — melyet azzal fárasztani, tultönni mikor különben is annyira igénybe van véve, nem kell, — hanem sokkal inkább a szívbe. Ezekre a felvetésekre azonban megfelelni a legkönnyebb dolog, de egyuttal úgy, hogy azok egyszerre meg is dőlnek. A tanár természetesen pótolhatná s pótoija is a tankönyvek fogyatékoságait, sőt egészen új tankönyvet tudna a tanulóknak diktálni de ez ellene lenne egyfelől a tanítás rendszerének, másfelől ama didaktikai elvnek, hogy a tanulót írással terhelni akkor, mikor tankönyv van a kezében, nem szabad; mert manapság a tanulónak tulajdonképpen mindent a tanórán kellene megtanulnia, hogy otthon mentől kevesebb dolga legyen, és a szoba helyett a szabadban töltse iskolán kívüli idejét. Tehát az első feltevés ama didaktikai elv mellett megdől. — A másodikra pedig azt felelhettem, hogy igaz az, miszerint ész és szív

egymástól különbözik, hogy a vallás fenséges elveinek az egyének szívvilágában kell élniök; de az is kétségtelen, hogy oda meg az észnek, az értelemnek csatornáján jutnak el. A vallás olyan éltető eleme az ember lelkivilágának, mint a milyen éltető eleme a növényeknek, vagy testi szervezetünknek is a levegő. Amint ezt a növény s a mi fizikumunk felbontja s így fogadja be magába s így válhatik az valóban táplálójává, úgy a vallás igazságait először az ész felfogja, megérti s csak azután válhatik az lelki életünk valódi táplálékává. Mert mi semmiféle tekintélyt hit dolgában el nem ismerünk a biblián kívül; a „Roma locuta“ elv nálunk nem érvényesül. — Szabadon vizsgálódunk a hit tárgyai körül, hisz ez a reformáció, mely felszabadított bennünket az egyház souverain hatalma alól. A bibliában vannak lefektetve amaz isteni kijelentések, melyeknek alapján az egyház a maga hittéleteit, dogmáit megállapította úgy amint symbolikus könyvünkben összefoglalva s rendszeresen kifejtve feltalálhatók. Ezen dogmákat nekünk meg is kell érteni s megértetni tanítványainkkal is így válhatnak azok szellemi kincsünk s így gyökerezhetnek meg szívünkben kiirthatatlanul s így épülhet fel azokon hitéletünknek szilárd temploma. Így hát az értelemnek, észnek nagyon is nagy szerepe jut a vallástanítás körében. Tudom is, hogy minden értelmes ember meg is van győződve, de minthogy azért akadnak sokszor olyanok, akik az utóbbi ellenvetéssel szoktak előállítani nem tudatlanságból ugyan, hanem félszedségből, vagy felületességből, éppen azért kívántam erre itt kiterjedni s a még tovább mondandókat ehhez a ponthoz óhajtom fűzni.

A középiskolai vallástanítás célja nemcsak a hitélet kifejlesztése, megszilárdítása, a szívnek, léleknek nemesítése, az egyén belső valójának evangéliumi szellemű átférfalásában határozódik, hanem egyuttal az értelem fejlesztésén, az ismereteknek gyarapításán, az általános műveltségi látókör szélesítésén is fáradozik. Sőt a kettő oly szorosán egybekapcsolódik, hogy az utóbbiak nélkül az előbbi megkívánt eredmény el sem érhető oly mértékben, amely mértékben magunk elé célul tűzzük ki. Valamint a kertész azt tüzi ki maga elébe célul, hogy a gondozása alatt növekvő fák idővel nemes fajtájú gyümölcsöket teremjenek s e végre azoknak külső fejlődési körülményeire is a legnagyobb figyelmet fordítja: igyekszik, hogy a gyenge csemeték megerősödjének, gyökerüket a lehető mélyre bocsássák, hogy ha majd eljő a szélvész és vihar, ki ne tépessenek — s csak ezen körültekintő fáradságos munka után nézhet nyugodt reménységgel az eredmény elé: épen úgy a tanárnak is meg kell készíteni az ifjú szívekben a tudomány eszközeivel a talajt, úgy-hogy azokon kinek-kinek hittemploma szilárdan s megigathatatlanul fennállhasson. Vagyis nekünk tudományosan képzett, öntudatos egyháztagokat kell nevelnünk a gymnáziumban. Avagy nem ez a gondolat nyer-e formulázást, ölté testet az említett konventi tanításterv idézett soraiban: a növendékek a vallásról, keresztyénségről, egyházunk intézményeiről bibliai és történelmi alapon tisztázott fogalmak önálló birtokába jussanak. — Ezen célt pedig csakis a helyes didaktikai elvek alkalmazása mellett érhetjük el. — A középiskolai évek alatt a rendszeres, s egységes vallástanítás mellett az ifjaknak theologiai encyklopaedikus tudásra kell szert tenni, s röviden kicsinyben ama theologiai ismereteket kell megszerezniök, melyeknek rendszeres, terjedelmes s tudományos alapon nyugvó tárgyalása a szakiskoláknak: a theologiai akadémiáknak a feladata. S ez igen szépen el is érhető, ama tudo-

mány lényege egy szép, korrekt kerek egészbe össze is foglalható, a tananyag helyes megválasztása s egymás mellé való elhelyezése által a didaktikai szempontok szerint. E didaktikai elvek peáig a következők: *a tananyag jól megválasztása; a maga idejében s a maga helyén a tanulók értelmi fokához alkalmazott előadása; hogy a tudományos vallástani ismeretek egymásután helyesen következzenek, egymásba kapcsolódjanak, egymásból logikailag folyjanak, ugrások ne történjenek, mert csakis így építhetünk rendszeresen, erősen; csakis így érhető el ama cél, hogy a középiskolai tanuló ifjunak vallástani ismeretei a VIII-ik évre kikerekednek, a középiskola befejezésével ismeretei is befejeződnek.*

(Folyt. köv.)

Bede László
gymn. tanár.

A bártfai ügy.

A bártfai alginmázium tanári karának a budapesti „Tanári közlönyben” és e lapok hasábjain és egy vidéki lapban közétett nyilatkozatára válaszolni tulajdonképen felesleges volna. Először, mert nagy kérdés az, mi okon és jögon beszél a bártfai tanárikar egy része, mikor velök tulajdonképen senkise állott szóba? Megjegyzendő, hogy a hivatalos kimutatás alapján igazolható, hogy nem minden tanár irt alá a szóban forgó írásos cselekedetnek, a mennyiben ott több tanár van alkalmazva mint a mennyi aláirt. Másodsor, mert erkölcsi testületnek kíván feltűnni a *tanárikar* (!) és miéigis ugyan e nyilatkozatot oly moeskolódásokkal árasztja el, a mire mindent ellehet mondani csak azt nem, hogy erkölcsi testülethez méltó volna az ilyen hang. Persze ez ékes kifejezéseket mind a fővárosi „*Tanári közlöny*” mind a „*Debr. Prot. Lap*” kitörülte, csak egy vidéki lapban tudtak elhelyezni ez épületes kirohanásokat, s e nagy sikeröket kiváló szerencsének senki se fogja tartani.

De nem is ez a földolog. Egyéb vagy igen nagy baj van itt. Okos ember, még ha tanár is, előbb elszokta olvasni azt, a mire nyilatkozni akar. Akárcsak Bodóné mást beszél, mikor a bor árát kéri tőle. Mi van a kérdéses cikkben? A cikk eleje általánosságokban mozog, ott Vass Antal neve említve sincsen. Egyszerüen rámutat bizonyos fajta igazgatóktól teremtett sajnálatos helyzetre. Egy adalékkal kívánt szolgálni az „*Egyetértés*”-ben megjelent igazgatókról irt színtén ily általános fejtegetésekhez nevek említése nélkül. Hogy ez a seb csakugyan égető bizonyítja e tárgyban megjelent cikkek sokasága. Azonfelül egy olyan tanár nevét is látom aláírva, a ki csak az imént került ez intézethez, s azok a tények, a melyek Vas Antal nevéhez fűződnek mind jóval előbb történtek. Tehát tapasztalat a se lehet rólok. De egyébképen ilyen esetekben az igazgató erkölcsi bizonyítványát nem az alatta szolgáló tanárok szokták megírni. Az ilyet nem erkölcsi bizonyítvány adásnak szokták mondani, hanem valami egyébnek. Ezzel aztán be is van mutatva az ilyen bizonyítványnak az értéke is.

De hogy a dologra térjek, a kérdéses cikkben hol van megírva „hogy Vas Antal (ismétlen Vas Antal) egyéni véleményét rá erőszakolja a tanárookra.” Sehöl! Hol van az meírva Vas Antalra vonatkoztatva „hogy a tehetséges tanárokat a maga körében nem türi.” Ebből a ráfogásból egy betű egy ige nem igaz. Hol van megírva, hogy Vas Antal *vallási türelmellenségéből* üldözi a tanulókat, a tanárokat, s egyik vallást az intézet rová-

sára a másik felé helyezi.” Ezt, ezt, hogy is mondjam, minthogy nem akarok a nyilatkozat „erkölcsi”-stílusában beszélni, csak azt írom ide le, hogy a nyilatkozat írója koholta.

Rideg elvi magaslaton állva, noha a cikk írójának meg van a maga véleménye és ítélete s nyomósan. ismétlem a Vas névével hapsolatba hozott tényekről, csak annyit sejtet belöle a cikkíró, hogy az ilyen eljárás a vallásos érzékenységet és a felvilágosultságot sérti, s különösen állami iskolában helytelenítendő, s az ilyenekhez a protestáns konventeknek is van belészólások. Egyformán jog és kötelesség az ilyenek ellen felszólalni különösen azoknak, a kiknek egész élete az egyenlőség és felvilágosultság nagy eszméje mellett való küzdelmében telt el. És bizony erről a jogról némely bártfai tanárok moeskolódásai és szitkozódásai ellenére se fogunk lemondani. Hogy aztán a bártfai tanárok némelyike erkölcsi bizonyítványokat megírva hősöknek tartják magokat, s azokat ellen küzdenek gyáváknak merik mondani (a nyilatkozat kitörült részeiben ugyanis nagy bölcsen ez is meg van mondva) az teljesen közömbösen hagyja azokat, a kik nem egyes emberek érdekeit, de a közügyet szolgálják, s a kiket ez utról a hatalomnak se kedvezése, se fenyegetése eltéríteni nem bir.

Mi tehát ismételjük csak is a rideg tényeket adtuk elő Vas igazgató névével kapcsolatban. Ismételve kérdzem tehát a nyilvánosság előtt a nyilatkozat aláírótól (egyet kiveszek belöle, mert az, a mint említettem saját tapasztalata utján nem tudhat e dolgokról, míg a többiek saját fülökkal hallották.)

Igaz-é az, hogy Vass Antal (mert a felelőség az övé, mint igazgatóé, legalább állami intézetekben ez ugy van) egy lutheránus és zsidó tanulót kicsapatott vagy hivatalos nyelven szólva esendesen eltávolított, gyermekes vallási dolgokról való beszélgetésök miatt, holott ilyen dolog nem tartozik a tanárikar elé, legfeljebb a hittanárok dolga, s az ő feljelentésök nélkül ilyenekbe belé se folyhatnak. De különben is meggondolatlan gyerekekröl III. IV. osztályosokról van szó. Ez ellen szabadságról hazajövet csak egy tanár mert felszólalni.

Igaz-é ez vagy nem?

Másodsor: igaz-é az, hogy az igazgató egy darabig a római katolikus hittani órákat rendes tanárokkal, rendes tárgyakkal helyettesítette, holott a más vallásnak az osztályban többségben voltak, s a más vallásúaknak színtén ugyan olyan óraszámú hittani leckéjük van, s e váratlanul elrendelt helyettesítés miatt egyik osztály a rendes tantárgyból nem készülhetett el. Ezt a körülményt ismét csak egy tanár írta a hivatalos osztálykönyvbe. Ettől kezdve ez a szokás el is maradt. Igaz-é ez vagy nem?

Harmadsor: igaz-é az, hogy mikor Kletz Gábor tanár távozott Bártfáról, az igazgató hivatalos konferencián odanyilatkozott, hogy csak is római katolikus tanárt kérnek Bártfára, mert ott már sok a protestáns tanár? És ez jelentés alakjában fel is ment a felsőbb hatósághoz. És ezt is csak egy tanár rosszalotta. Igaz-é az vagy nem?

Igaz-é az, hogy e szokimondó tanár ellen az igazgató és a felesége egy másik asszanyynal szövetségben rágalmozó hadjáratot indított. A két asszonyt a büntető járásbiróság már elielte. Vass Antal hivatalos uton elkövetett rágalmozási ügye az ügyészség kezében van. Ez a tanár véletlenül protestáns. Igaz-é az vagy nem?

Van még egyéb épületes dolog is, de azokról e

tanároknak csak hallomásból van tudomásuk, hát ezekről most hallgatók.

De az előbb említettekre nyilatkozzanak. Ezeket letagadni nem lehet; hivatalos akták vannak rólok, a miknek elszakadni nem szabad, s a törvényes bizonyításhoz kikövetelhetők.

Mert ám az a dolog lényege, a mit mocskolódással elhomályosítani nem lehet, az is bizonyos, hogy az ilyenek megítélése még akkor se tartozik némely bártfai tanárra, ha teljes készséggel erkölcsi bizonyítványok irántára vállalkoznak. A döntés ebben az ügyben mások kezére van bízva.

Figyelő.

KÖZÉLETÜNK.

Egyházkerületünk tavaszi közgyűlése.

(Folytatás.)

Az igazgatótanács e javaslattal szemben azt véleményezi, hogy csak egymillió hétszáz ezer korona vételárért legyen eladható az ingatlan s a vevő a mellett intézze a bérlőkkel a függő ügyeket; azonkívül a befolyó tőke jövedelmének 15°/o-át évenként tőkésítessék, kiegyenlítésül az ingatlan és a pénz értéke között tovább fejlődhető differencia elosztására. A nagy fontosságú kérdéshez elsőben Uray Imre egyházmegyei gondnok szólott hozzá. Ő, úgy mond az ingatlan eladásának okát nem érti. Csak hallja, hogy a befolyó vételárból a kollégium takarékpénztárt akar állítani. De hiszen a kollégium nem közkereseti társaság és a kollégiumi tanárok nem bankhivatalnokok. A köztapasztalás szerint a birtokos ember csak akkor adja el az ingatlanát, a legbecsesebb, legmaradandóbb vagyonát, a mikor már a hitelezők szorítják arra. Hiszen annyi már a pénzintézet, hogy ide s tova nem fér el egymástól, e miatt a mi pénzünk még az olasz pénznél is rosszabb már, (Elentmondások.) Ő ehhez a experimentáláshoz hozzá nem járul s fen tartja a jogát, hogy a kérdéshez még később is hozzászólhasson. *Gr. Dégenfeld József* főgondnok megjegyzi, hogy az eladást az teszi szükségessé, hogy a kollégium szükségéi a kor igényei szerint rohamosan nőnek. Mivel a tiszadadai ingatlan bérletéből nem foly be annyi tiszta jövedelem, mint a mennyi kamat várható a vételár, mint tőke után, igen természetes, hogy az ingatlan el legyen adva. *Dombi Lajos* esperes ragaszkodik ahhoz az ingatlanhoz, mely meg van. A pénz elpusztulhat, állami rázkódások értékét leszállíthatják, mennyiségéből kényszerűségből veszíthet: de az ingatlan megmarad. Lelkiismerete nem engedi meg, hogy hozzá járuljon az eladáshoz. Ha az a baj, hogy kevés jövedelmet hoz a szakértők jelentésében s véleményében, felmagasztalt ingatlan, keresni kell annak az okát s ő reá is tud arra mutatni. Nevezetesen úgy tudja, hogy a bérlet már évek óta nem árverésen adatik ki, hanem kézzől kézre jut az, még pedig, a mit sehogy sem helyeselhet, bérleti prolongálásokkal. Ezt a hibát kell reperálni, s akkor jelentékenyen emelkedni fog a tiszta haszon. *Márk Endre* egyházkerületi ügyész konstatálja, hogy az ingatlan egy idő óta úgy adatott ki ugyan, hogy a kötelezettségét teljesíteni nem bíró bérlő új bérlőt állított maga helyét, de e művele-

tek alatt a haszonbér 10°/o-kal emelkedett. Ezeknek a bérbeadási ügyleteknek a szerzőkéseit pedig a ft. egyházkerület hozzájárulása feltétele alatt kötötték meg a bérlőkkel mindenkor, a ft. egyházkerület pedig mindenkor elfogadta s megerősítette azokat. *Rácz Gyula* képviselő utal arra a körülményre, hogy az egyházmegyék folyvást arra buzdítják az egyházközségeket, hogy tőkéjüket ingatlanba fektessék, szerezzenek földet. Ezt nem ok nélkül teszik az egyházmegyék, ő úgy látja, hogy a bérlőnek a közkezen forgó nyomtatványban foglaltak szerint csak a dohánytermelésből is 18,000 korona tiszta haszna lehet, a mikor a nagyobb méretű egyéb gazdasági haszonból már csak 25,000 koronát kell a haszonbérre költenie. Nem járul hozzá az ingatlan eladásához. *Lengyel Imre* képviselő jelzi, hogy még formális indítványt az igazgatótanács javaslatával szemben senki sem tett. Megteszi hát ő, a midőn indítványozza, hogy az egyházkerület ne fogadja el az igazgatótanács idevonatkozó javaslatát és ne engedélyezze a tiszadadai ingatlan eladását. Indítványát indokolni is kívánja. A kezébe adott szakértői nyilatkozat szerint az ingatlanok a földje, talaja olyan minőségű, hogy annak következtében az értéke még folyvást emelkedik.

De hát ha el lesz adva: a befolyó vétel ár értéke fog-e hasonlóan növekedni? Biztosítva van-e a kollégium a felől, hogy a vételárát mindenkor 5^{1/20}/o-os kamatos kölcsönként elhelyezheti? A köztapasztalat szerint a föld értéke ugyan folyvást emelkedik, de a magyarországi föld forgalmi értéke még nem érte el az ausztriai értéket, a hol pedig nincs a mienkhez hasonló jó minőségű föld. Azt kérde, hogy a nagybirtokosok mért nem szokták eladni földjeiket? Kéri indítványának az elfogadását. *Dombi Lajos* esperes rövid nyilatkozatban jelzi, hogy őt *Márk Endre* egyházkerületi s kollégiumi ügyész nem megcáfolta, de megerősítette állításában. *Dr. Ferenczy Gyula*. Ha a kollégium pénze misepénz volna: akkor igazat adna Uray egyházmegyei gondnoknak. De, mert nem az, nem is kezelhető misepénz módjára. Tény, hogy a kollégiumnak kincse fekszik a dadai ingatlanban, de azt nem tudja eléggé kamatoztatni. Házi kezelés alá nem vehetjük, nincsenek meg ahhoz szükséges faktoraink. A bérbeadás keveset jövedelmez. Mit tegyünk hát? Mert ám a nagyobb jövedelemre sürgős szükség van. Gimnáziumunk tanereje kevés, szükséges tantárgyak nem taníthatóknak, tornatanárunkat heti 34 óra adásával terheljük.

De meg az egyházkerület obligo alatt is áll, igéretet tett, még 1894-ben; pályázati hirdetéseiben ezeket az igéreteteket csillogtatja, de mind eddig valóra nem válhatta. Épületeink omladoznak, berendezkedésünk elmaradt a kortól és mi kénytelenek vagyunk beérni azzal, hogy a csalóka fényvel áltassuk magunkat. Ime, magok a szakértők azt javalják, hogy adjuk el a földet. Az áruba bocsátást már a kis gazdák is lesik, az eladás nem is mai keletű az egyházkerület tárgysorozatában. Ha tehát másként nem biztosíthatjuk a megfelelő jövedelmet, ha darabokban bérletbe nem adhatjuk, mert ezt a szakértők sem javalják, miért ne adnók el, mikor a lehető legnagyobb értéket már elérte? S ha már a föld a maximalis értéket elérte, ki áll jót ama következményekért, a melyek az érték csökkenésével előállanak? De meg a parcellázás útján való eladással egy vidék szociális kérdésének a megoldását fogjuk előmozdítani. A főiskola élő szervezet, mely nagy munkát teljesít, ennek enni kell adni. Ajánlja az igazgatótanács javaslatának az elfogadását. *Gróf Tisza István* egyházmegyei gondnok nem követheti

Dr. Ferenczy Gyulát, mert a hangulat keltés terén. Abban mindnyájan egyetértünk, hogy minél magasabb szellemi erőhöz kell juttatnunk főiskolánkat, ez pedig csak a minél nagyobb anyagi erő biztosítása által érhető el. De ha ezt a célt akarjuk szolgálni: a távolabbi jövőre is kell gondolnunk. Abban a füzetben, melyhez ő csak későn jutott, frappánsul vannak szembe állítva az adatok. Ki van mutatva, hogy mi a mostani átlagos jövedelem, és ki van számítva, hogy a vételár mekkora kamatjövédelmet biztosít; 33 ezer koronában van megnevezve az átlagos tiszta bevétel, míg az eladási ár után akár meg lenne duplázva a kamatoztatás révén a jövedelem. De bele kell néznünk közelebbről a számokba. Hogyan eshetik meg az, hogy 43.000 kor. nyers bevételből 10.000 koronát a költségek felemésztenek, a mikor a legujabb költségvetés szerint csak 6000 k. a kiadás? Ha a szakértői véleményre akarunk hivatkozni, ne hagyjuk ki azt se belőle, hogy ugyancsak az a vélemény esekélynek mondja a mostani bérösszeget, mely éppen hogy eléri holdanként a tíz forintot. A mai bérleti viszonyok szerint ez igen kevés, s a bérlet lejáratakor mért nébiztosíthatnánk magunknak kedvezőbb stipulációkat? A legmérsékeltőbb számítás szerint is legalább 55 ezer korona évi jövedelmet biztosítani lehet az ingatlanból. Igaz, hogy így is mintegy tizenöt-ezer koronával kisebb lenne a bevétel, mint a vételár tökesítése esetén, de, ha nem akarunk megelégedni a bérleti jövedelem emelkedésével, hanem mindenáron hozzá akarunk már most jutni a nagyobb kamatjövédlemhez: az eladás kérdésének mérlegelésekor a megszűnt jövőre is kell tekintenünk. Három körülmény pedig a jövőt tartva szem előtt, ellene mond az eladásnak. Egyik az, hogy a föld folyvást drágulni fog; ezzel szemben a pénzérték fokozatosan száll; ma 1000 forint kevesebb, mint 50 évvel ezelőtt 500 forint volt; másik az, hogy a kamatláb folyvást alább száll, mert hiszen ki biztosítja a kollégiumot arról, hogy a pénzét mindenkor kiadhatja $5\frac{1}{2}\%$ -os kamatra? A pénzérték csökkenése belejátszik abba, hogy a pénzintézetek a földbecslést mesterségesen is felcsigázzák. A magasabb tekintetek öt oda vezetnek, hogy nem fogadja el az igazgatótanács javaslatát. *György Endre* egyházmegyei gondnok elismeri, hogy a föld értékének természetes emelkedése szemben áll a tőkeérték csökkenésével, ez maga után vonja a kamatláb hanyatlását. Csakhogy ez a természetes fejlődés nincs mindenkorra biztosítva. Ezzel indokolja azt, hogy az igazgatótanácsban az eladás mellett foglalt állást, holott valamikor annak ellene volt. Tagadhatatlan, hogy az ellenvetésben sok az erő, a szimpáthia, de a helyesebbel számot vetve elérkezettnek látja az időt, a mikor az ingatlan eladható.

Uray Imre egyházmegyei gondnok ismételtlen hozzá szól a tárgyhöz. Azt kérde, nincsen-e elég épülete a kollégiumnak? (hangos válasz: nincs!) Nincsen-e elég tanára? (hangos válasz: nincs!) Már szerinte, igen is sok van. (Élénk derűtség.) A szellemi erő fejlesztéséről beszéltünk? De ha nincs hozzá anyagi erőnk, megelégeszünk-e ázzal, ha zsebünk helyett szellemiakkal fizetünk? Biztosítja-e őt arról dr. Ferenczy Gyula, hogy ha a kollégium dadai földjét eladják, az 1.700.000 korona elköltetlenül, érintetlenül megmarad? Kérdezi, hogy hány hold az a birtok? (2009)! No hát akkor holdjáért megadnak 15 forintot. A számok halmazára azt mondja, hogy a kettős könyvvitel úgy csoportosítja a számokat, a hogy éppen akarja. Ha most esekély a jövedelem, jobban kell kiadni, most még azt is hiszi, hogy 16 frotot is megadnak holdjáért. Neki tel-

jes biztosíték kell a kollégium jövőjére nézve; mert ha el talál kallódni a vételár, a szegény egyházakhoz fogunk-e fordulni a segélyért? *Dr. Ferenczy Gyula* személyes kérdésben szólal fel a kulturelles nyilatkozatok miatt. Nem kell bepántálni a közhitbe, mintha a koll. tőkepenze veszélyben foroghatna. Apénzel nem vész. A kollégium fejlesztési értéke pénzt követel. Ezt onnan vesszük, a honnan tisztességgel vehetjük, vagy az államsegélyt kell igénybe vennünk, vagy el kell adnunk a tiszadadai ingatlant. *Uray Imre* szintén személyes kérdésben óhajt szót emelni, a miben azonban semmi személyes nem volt, ha csak az nem, a mi az elnökség figyelmeztetését igen természetesen maga után vonta. Szavazást sürgettek, de annak elrendelése előtt gr. *Dégenfeld József* kijelenti, hogy a kollégium vagyonát az egyházkerület megbízottai kezelik. S ha az égető szükség miatt ezek a kezelők azt javasolják az egyházkerületnek, hogy forduljon az állam segélyéhez: azt az egyházkerület leszavazza. Most, újabb segélyforrást keresvén, a kezelők indokoltan azt indítványozzák, hogy értékesítse a kerület a csekély jövedelmű ingatlant. Ha ezt is leszavazza: akkor a kezelőket lehetetlen helyzetbe sodorja. Egyébként a szavazást elrendeli. Az eladás mellett szavaztak 27-en, ellene 34-en és így az igazgatótanács javaslatát az egyházkerület nem fogadta el.

(Folyt. köv.)

IRODALOM.

Bocskay emlékbeszédek és füzetek. A nagy évforduló alkalmára 2 emlékbeszéd hagyta el a sajtót. Az egyik *Fülöp József* körmendi lelkész dolgozata Róm. VIII. 31. alapján (Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk?) a másik *Benkő Viktor* makói s. lelkész, a Keresztyén szövetség helyi lap szerkesztőjének a műve, Jób IV. 3-4. felett.

Hangulatos két beszéd, melyet ajánlunk olvasóink figyelmébe.

Sokkal nagyobb igényekkel lépnek fel az egyetemes konvent és a tiszántuli egyházkerület által kiadott tájékoztató füzetek.

Az elsőnek címe: Bocskay István és a bécsi béke. Szerzője *Pokoly József*, a ki Bocskay életrajzát írja meg olyanformán, hogy elébb a kornak összevont történetét adja.

A *Pokoly* munkája Bocskaynak érdemeit a közkeletű adatok és felfogás szerint méltatja. Megfelel az alkalomnak, de alatta marad a történelmi életrajz és a korrajz kötetelményeinek, melynek mellékletét a bécsi béke szövege képezhetne volna. A *Sáfrány* dolgozata inkább csak szerkesztés, a célja a Bocskay-ünnep számára vezérfonalat adni a tanítók és lelkészek kezébe. Ez *Sáfrány*nak sikerült is. Kár, hogy a füzet csak későn jelent meg s így az énekek betanítására nem mindenütt volt idő. Pedig az énekek megérdemelték volna.

X.

Bocskay hadinépe. Tört. tanulmány. Irta Boldizsár Kál. Ára 1 kor. 20 fill. A *hajduk* részint a katonáskodó hadi nép, részint a vagyonát vesztett szegények soraiból alakultak. Nevök azt mutatja, hogy eredetileg valami fegyveres kíséret voltak a vásárookra fel-

hajtott állapotok, lábas jószágok fedezetére. Keleten még most is megtalálhatni e társadalmi osztályt, mely a szegény legények és katonák közt áll s a mely nagyobb jelentőségüvé nálunk a török dúlások alatt fejlődött. Minden felperzselt falu nevelte számukat. A családja és vagyona vesztett férfi soraik közzé állott s a miért őt földönfutóvá tették mások, úgy ő is földönfutóvá tett másokat.

Ez a mindig növekvő osztály a mely kitünő katonai anyaggal szolgált, éppen olyan csapásává vált az országnak.

Ezért erős törvények hozattak ellenök és a hajdu népet jelentett a martalóccal, kit szabadon meglehetett fogni és meglehetett ölni. De másfelől fel is próbálták használni őket és zsoldos csapatoknak alkalmazták. A harc végén azonban ezekre a katonai csapatokra is csak a pusztulás várakozott. Ennek a pusztulásnak vetett véget Bocskay az által, hogy eléb 9254 vitéznek adott birtok adományt (Korpona 1605) majd ismét 700 lovas vitéznek, kik Szoboszlót szállották meg (1606 Kassá.) Az előbbieket udódai a mai Böszörményi, Dorogi, Nánási, Vámospércsi, Hadházi lakosok, a kiknek elődei a szoboszlóiakkal még sok támadáson mentek keresztül, míg 1792-be sikerült mind a megyék, mind a királyi kamara fenhatósága és nyomása alól felszabadulniok. Nekik sikerült, de a Bocskay és utódjai által letelepített hajduság másik nagy része csakugyan elvesztette kiváltságait. Így a Bihar megyei hajduság, a kik közül csak Szalonta tudta úgy — a hogy fentartani magát. Ez az emelkedő város, melynek érdemét legnagyobb fia Arany János ugyan a multba helyezi: midőn volt

Szabad hajdu fészek,
Benne lakván háromszáz viézek;

de a mely város még az ünneplő hajdu ivadékok között is számot teszen; monográfiát ad ki és iskoláját is kiegészíti.

Mindezek a dolgok a nagy évforduló mellett a dr. Boldizsár Kálmán új munkájának a megjelenése alkalmából, kerülnek a tollam alá. Szólok hát erről az értékes dolgozatról is.

A hajduk történetét többen megírták, de legújabbban és legvilágosabban megírta Boldizsár Kálmán Debrecen városának rendőrkapitánya, több alkalmi és nem alkalmi szépirodalmi történeti és más értekezéseknek írója Bocskay hadinépe cím alatt.

Ez a munka megfelelő forrástanulmányokon épülvén messze tülemelkedik az alkalmi dolgozatok színvonalán. Az a mit a hajdu név tisztázására és a hajduság családi történetére és ezzel összefüggő heraldikai dolgaira mond el Boldizsár, mind okos és megszívlelendő dolog.

Az is fontos a mit a hajduság külső történetére nézve előad. Ennek dacára ez a munka sem tekinthető a hajduság teljes monográfiájának, mert nem rendszeres és hiányzik belőle a mai állapotok képe.

De ezt talán nem is keresi már az olvasó. A hajduság a minthogy a magyarságból vált ki kezdetben, teljesen elsimult és felolvadt abban.

A mit pedig a régi dolgokra nézve tudni kívánunk, azokra nézve mind tájékoztató a Boldizsár könyve, melynek értékét emelik a latin eredeti adomány-levelek a szövegbe felvett hű fordítás. Ezeknek az eredeti Bocskay-féle leveleknek sorozatát lehetett volna még teljesebbé tenni a kismarjaiakhoz, kerekiekhez stb. in-

tézett s már régebben közkézen forgó okiratokkal s annak a kérdésnek tisztázásával, hogy nemesek voltak-e a hajduk vagy nem?

A kép, a mit ezen részletek nélkül is megalkotunk a hajduság multjáról így is elég teljes és a Bocskay érdemének, nagy szolgálatainak a megítélésére így is tanuságos.

Bocskaynak a hajduság megmentése volt a legnagyobb alkotása. A fényes győzelmek eredménye mind elveszett, vagy értékében megcsökkent. A megmentett hajduság száma, szolgálata és ereje a magyarság számára állandóan megmaradt, sőt megnevedett. Méltó, hogy a nem hajdu magyarok is hálás szívökbe foglalják a Bocskay emléket és természetesen, hogy ezt tegyék magok a Hajdu városok. Hiszen teszik is. Bocskaynak szobrot fognak állítani. Ez is kell, de Bocskay szelleme többet követel! Élő intézményeket, élő emléket s ime ez volna egy Bocskay tanszék a leendő debreceni egyetemen, a mely különben a mint tudom tervben is van. Kár, hogy Boldizsár ez eszmét derék könyvében nem érintette. Megérintem hát én, ki e könyvet mely 1.20 fillérért szerzőnél kapható a hajduk és Bocskay emléke hálás tisztelőinek figyelmébe ajánlom.

* * *

— Magyar nyelvkönyv. Nyelvtani példatár. A helyesbeszéd és helyesírás, valamint a fogalmazás elsajátítására. Az elemi iskola II, III, IV és V—VI osztályai számára. Szerkesztették: Kozma László, Somogyi Béla, Szöllösi Jenő és Ember János királyi tanfelügyelő. Ezen nyelvkönyveket jól ismert nevű szakferfiak állították össze. Olyan feladat megoldására vállalkoztak, mely az elemi iskolának egyik legnehezebb és sok panaszra alkalmas adó kérdése, hogy vajjon grammatizálni kell-e, vagy pedig a nyelvet magát tanítani. Szerzők helyesen nevezik műveket nyelvkönyvnek, mert az új népiskolai tanterv szelleméből kifolyólag valóban a nyelvet akarják tanítani: a helyes beszéd, helyesírás és fogalmazástani tanítást szolgálataba állítják a nyelvtant. Minden nyelvtani szabály megállapítása olvasmányokból, az azokban előforduló példákban van elvonva, a tétel megállapítását követi a begyakorlás, tollbamondás vagy másolás, alkalmazás és a fogalmazás. Több helyen sikerült képek teszik szemléltetővé a nyelvtani szabályt, pl. a melléknevek fokozását a különféle magasságu fák. A szabályok kifejtésének alapjául szolgáló olvasmányok könnyedek és több közülök szemléltető képpel van kísérvé. A helyesírás és fogalmazás tanítása mindenütt előtérben van és én ebben találok a nyelvkönyvek főértékét, a magyar nyelvtan tanításának csak az lehet a feladata, hogy az élőszóbeli és írásbeli kifejezés szabadságát segítse elő. Kizárja a nyelvtan olyan részleteinek tárgyalását, melyek e feladathoz nem szükségesek. Így pl. a határozók homályos rendszeréből csak a hely, idő, mód, ok, cél, körülmény és képes helyhatározókat veszi fel, az igeragozásnál pedig jelen, mult és jövő időt ismer, továbbá a „várék” alakot, melyet nem egészen találóan nevez „magánhangzós multnak”, jobb a régi „elbeszélő mult” elnevezés. Gondosan ismerteti az ügyiratokat, közben szórakoztató talányokat sző be. A könyvek címtábláin egészségtani szabályok olvashatók. Kiállításra izléses és csinos. Nevezett nyelvkönyveket, mint a melyektől az elemi iskolában jelenleg tultengő grammatizálás kiküszöbölését és a fogalmazásnak behatóbb tanítását várom, melegen ajánlom ref. népiskoláink tanítóinak figyelmébe. Dr. Barcsa János.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Köszönetnyilvánítás.** Részint táviratban, részint levélben igen sok felől kaptam üdvözlést tanári szolgálatom negyvenedik évére részint oly férfiaktól, kik állásuknál fogva tudományos és érdemi magaslaton állnak s a tanügy és irodalom méltatásáért fejezték ki kívánataikat; részint a távollevő tanuló társaktól s barátoktól, kik örömben osztoztak; részint végre egykori hallgatóimtól, mind az egyházi, mind a világi rendből. Mindnyájok irányában — lehetetlen lévén *most* nekik egyenként válaszolnom — e lapok útján fejezem ki hálás köszönetemet, u. m. Kiss Áron, Antal Gábor, Baksai Sándor ref. püspökök, Dr. Duka Tivadar Londonból a Britt és külföldi Biblia társulat képviselője, Hamar István s a budapesti theologiai akadémia, Thury Etele s a pápai theologia tanárkara, Radácsi György s.-pataki kartárs, a ki nagyértékű munkái első kötetét küldte meg s abba irta be emlékezését. Dr. Ferenczy Zoltán a b.-pesti egyetemi könyvtár igazgatója, Thaly Kálmán o. gy. képviselő, Thót Ferencz nyug. tanár, Dr. Moody András ny. skót ref. lelkész, Dr. Vellentszey Mór Párisból francia sürgönyben, a ki egykor pár évig magántanár volt, Kiss Kálmán igazgató tanár N.-körös, Lévai Lajos lelkész Sárkeresztur. Csokonai kör Debrecen, Kovács Ferencz kir. közjegyző Losonc, egykor mint jogtanár szeretett kartárs, Dr. Bartha Béla selmeci akadémia tanára, nem rég hű kartárs, és barát a debreceni jogakadémián, Csécsi Miklós lelkész Makó. *A tanuló társak koszorujából* Szeremlei Sámuel, Harsányi Sándor, Csillag Lajos, Kun László, Dr. Márk Ferencz lelkészek, ez utóbbi az általam indított első debreceni protestáns hetilap dolgozó társa s pár hóig helyettes szerkesztője, az ismerősök köréből Turgonyi Lajos M.-tur Dr. Scheer Benő ügyvéd Bpest, ifj. Rolf Camillo T.-szecsőről, Veréb Lajos és hitvese, Balogh Elemér Álmosd, Heykál Ede, Rose M. modern nyelvek tanára, Boros László S.-a.-ujhely, Dr. Timár Zsigmond ügyvéd Halmi, Homolya István tanár fia a főhadnagy Szeged, a nagy családú hű rokon Fekete Sándor Tura és Dr. Lukács György volt miniszter. A volt *tanítványok* koszorujából Dr. Némethy Károly belügyminiszteri osztályfőnök, Dr. Gergely György jogtanár M.-sziget, Dr. Szöke Imre a pénzügyminisztériumnál bányakapitány, Zolnai Kálmán árvaszéki ülnök Szentés, Antal Vésztő, Balkányi Kálmán London, a világi rendből. Révész Kálmán Kassa, Madarász Imre Karcag, Szalai József Nagybecskerek, Nagy István Kisujszállás,

Fekete Gyula Nagykikinda, Szabó József Báránd, F. Varga Lajos Nagyrábé, Budai János Berekbőszörmény, Illyés Endre Balmazújváros, Csánki Bénéiamin Szeghalom, Gulya György Kunágota, Lencz Géza M.-tur, Nagy Lajos Konyár, Takács Lajos M.-sziget, Csapó Péter Ócsöd, Kun Béla Gyula (Ugocsa), Harsányi Pál Olcsvaapáti, Jóba József Nagyatád, lelkészek. Kövér Árpád Edinburgból, ifju Görömbei Péter Genfből, végzett széniorok. Benkő Viktor Makó, Erdei Károly H.-nánás, Jakab Lajos Nagyecsed s. lelkészek, Harsányi László Berlin, Erdős Károly hittanulók. Faragó Bálint m.-turi gymn. igazgató Skaricza Mátétól irt „Szegedi István élete“ magyar fordításával tisztelt meg, melylyel az egykori hallgató régi óhajátomat valósította. Első kora forrasmunkáját magyarul olvashatja már a mai nemzedék. Szabolcska Mihály temesvári lelkész a ki életrajzom irásával fejezte ki a kegyeletet. Mindnyájokra azon fohászt rebegem, melyet Csécsi Miklós intézett hozzám, rájuk alkalmazva „Benedictio Domini super caput justorum.“ Debrecen, 1906. május 27. *Balogh Ferencz* hittanár.

Bocskay ünnep.

A mint ezt várni is lehetett, mindenütt lelkesen megünnepelték hiveink a nagy fejedelem emlékének 300-ados évfordulóját. Együtt dobogott keblünk e napon ág. ev. testvéreinkkel és mindazokkal a kik a hon és hitszabadság zászlóit követik. A nagy nap diszét, különösen a fő és középiskolák által rendezett ünnepélyek képezték. Ilyenek rendezettek minden nagyobb helyen. Debrecenben, Budapesten, Kolozsváron, Sárospatakon, Pápán, és másutt. Debrecenben a főiskolában 3 ízben is fellángolt az emlékezet tüze de ezenkívül áldoztak a felsőbb leányiskola és tanítóképezde növendékei és az utcai iskolák is. A debreceni ref. presbitérium gyűlése is emelte a nap fényét. Az ünnepi beszédeket kiadatni határozta, a Bocskay szoborra 1000 koronát szavazott meg, az országos Bocskay emlékre 200 koronát adott. Ugyan e célra a kollégiumi tanárkar is gyűjtést rendelt. A templomi emlék istenitisztelet, iskolai ünnepek, egyháztársadalmi összejövetelek képezték a nap programját és alkották a rendes keretet, melyen azonban itt-ott tul nőtt a lelkesedés. Így Budapesten, a hol utcai felvonulást is rendeztek és Püspökladányban, melynek szeretve tisztelt lelkésze nt. Kiss Ferencz és lelkes vezérkara s. lelkész és tanítók állottak a rendezés élén. De álljanak itt a rövid tudósítások:

Bocskay ünnepély Püspökladányban. Püspökladányi levelezőnk írja: „Nagy és lélekemelő ünnepélynek színhelye volt e hó 20-án Püspökladány. Bocskay

nagy fejedelemnek emlékét s a bécsi béke 300 éves fordulóját ünnepelték ott. Az ünnepély egyházi iskolai és polgári jellegű volt, s mindhárom oly szépen sikerült hogy nem tudja az ember, melyiket emelje a másik fölé. Kiss Ferenc, a szerett lekipásztor és ékesszavu szónok, alkalmi templomi beszédével értelemre, érzelmeire oly hatást gyakorolt, Bocskayról, mint a vallás-szabadság hősről oly hü képet rajzolt s oly mesteri tanítást adott, hogy e beszéd a közönség szívében, úgy helybeilek, mint a szép számmal ide gyűlt idegenek előtt sokáig emlékezetes lesz. Emelte a hatást 36 tagu vegyeskar gyönyörű éneke. De kicsinyeink is ünnepeltek! Ügyes szavalatukkal könnyekre fakaszták a szüléket s viszont ők is meghatva gondoltak a nagy időkre, melyekről Andorkó Márton tanító adott nekik tartalmas beszédével hü képet, buzdítva mindeneket a haza és vallás-szeretetre. Délután 4 órakor folyt le a polgári ünnepély, kezdettől végig szakadó esőben. Talán az ünnepély e része a kedvezőtlen idő miatt el is maradt volna, ha az emelvényen tiszteletes Kun Szabó Gyula ur alakját nem pillantják meg. Bizony hallgattuk őt ázva-fázva! Szent borzalommal godoltunk a nyomorra, melybe a német zsoldozsok a népet sülyesztették, csodáltuk a kirtartást; melylyel hithőseink bírtak. Szent lelkesedés töltötte el szívünket, midőn az az alkotmányért, lelkismereti szabadságért sikra szálló Bocskay tetterejét idézte elénk. Este az új iskola dísztermében 200 terítékű banket volt; melyen hazafias dikcióban nem volt hiány. A fiatalság pedig nagy mulatságot rendezett s járta a tánc reggelig.

Nagy Szalonta. Bocskay ünnep a ref. elemi iskolában. Minden tekintetben sikerült iskolai ünnepet rendezett a reform. tanítótestület f. hó 20-án növendékeivel Bocskai István szabadsághős dicső emlékére azon alkalomból, hogy a bécsi békekötés 300 éves évfordulóját a református egyház is méltó keretében megünnepelte. A vasárnap délelőtti istentisztelet után vonultak föl a növendékek a központi fiúiskola udvarára, a leány-növendékek „Bocskay zászló“ alatt, melyet ez alkalomra saját költségükön készítettek. Rövid idő alatt a szülők s az érdeklődő közönség csaknem megtöltötték a tágas udvart. A közönség soraiban láthattuk Széll Kálmán esperest, Böszörményi Lajos iskolaszéki elnököt s a presbyteriumot tekintélyes számmal. A fiú növendékek a „Szózat“ eléneklésével nyitották meg az ünnepélyt. Ennek elhangzása után Albert András tanító rövid tartalmas, gyermeki felfogáshoz mért beszéd keretében méltatta Bocskay fejedelem tetteit, érdemeit hála- és lelkesedésre buzdította a növendékeket. A szónoki erővel előadott beszéd mély benyomást tett a hallgató közönség lelkére is. Az emlékbeszéd után Nagy József V-ik o. tanuló szavalta el ügyesen Sáfrány Lajos „Bocskay“ című költeményét, majd Seress László vezetésével a IV-ik fiú osztály növendékei énekelték el két hangra „Adjon Isten a magyarnak jó napot“ kezdetű hazafias dalt, minek elhangzása után ismét szavalat következett, Tóth Róza V-ik o. tanuló szavalta el Pósa Lajos Jó honfiak, honleányok legyetek, című költeményét messze hallható érces hangon s meglepő ügyességgel. Kiss Imre IV-ik o. tanuló tett ügyes fogadalmat gyermektársai nevében, hogy Bocskay emlékét szívükben örökké megőrzik s a nagy fejedelem által megvédelt református egyháznak mindvégig hü s áldozatra kész tagjai lesznek. Majd felhangzott a leány-növendékek ajakán a Hymnusz, melyet a közönség fedetlen fővel hallgatott végig. Ezután a közönség s a gyermekcsereg, egy jól sikerült ünnepély emlékét vivén el a szívekben, eloszlott.

Mezőtur. Nem nagy arányu, nem hivatalos színezetű, nem külső fényt hajhászó, — de bensőséges meleg és lelkes ünnepet ültünk Mezőtúron is a múlt vasárnap a bécsi béke 300-ik évfordulóján. Természetesen (!) csak a reform. egyház és annak iskolái ünnepeltek, de ezek aztán annál nagyobb közvetlenséggel. A reggeli istentiszteleten a nagytemplomban Gergely Antal, az újvárosi templomban Lencz Géza lelkészek méltatták a szabadsághős Bocskayt. Istentisztelet után az iskolás fiúk a központi iskola udvarán, a leányok az alsórézsi leányiskolában, az újvárosi gyermekek az ottani iskolában rendeztek lélekemelő, szépen sikerült ünnepélyeket. Délután a főgimnásiumban tartottak fényes ünnepélyt, a melynek lefolyásáról tudósítunk itt számol be. Vasárnap délután a főgimnázium tanárkara s ifjusága a bécsi béke nemzeti hőseinek, a Básták Barbiánok letiprójának Bocskay Istvánnak emlékét ünnepelte. A három százados enyészet nem tudta elfeledteni a nagy hőst, s feltámasztotta a halás emlékeztet által Magyarország és Erdély választott nagy fejedelmét, kinek sirját többször felszaggatta azóta is a királyi és papi önkény, de most már ott áll a magyarok királya által ércbe öntött kuruc-alakja s szinte látjuk amint dandárjaival felvonul s a bécsi béke napján diadalmi fényben leng a győztes zászló: „Isten velünk, ki ellenünk!“ A díszterem zsúfolásig megtelt imponáns közönséggel. Faragó Bálint igazgató nyitotta meg a szép üdvözlő beszéddel az ünnepélyt, röviden rajzolván a kort és harcot, a mely a nemzeti és vallás-szabadságért folyt kiemelve Bocskay nagy alakját. Utánna az ifj. énekkar énekelt el a „Népek öre“ cz. dalt Ábrányi Emiltől. Lampérth Gézának ünnepi ódáját „Bocskay emlékezte“, Somossy Lajos VI. o. t. szavalta el nagy igyekezettel. Nagy tetszést aratott az ifj. zenekar a „Régi hallgató magyar“ régi akkordjaival Lavota Jánostól. Az ünnepi beszédet Lányi Lajos főgm. tanár tartotta. Hü képe volt az annak a kornak és jellemzése a nagy hőseinek, a melynek mi Bocskay Istvánt képzeljük. Megvilágította az ő nagy alakját és egyéniségét a milyenek a történelemben fel van tüntetve. A közönség nagy figyelemmel hallgatta mindvégig a nagyszabású beszédet. Következett az énekkarnak „Bocskay“ cz. dala, melyei a közönség megtapsolt és éljézett úgy hogy meg kellett ismételni. Az ügyes dalnak találó szövegét Kolosvári A. irta. vegyes karra pedig Nánai Szücs F. alkalmazta. Az ünnepélynek befejezője volt a „Szabadság induló“ Gáthy Zoltántól, melyet a zenekar Vécsei zenetanár vezetése alatt kiváló preczizitással adott elő.

Beregszászi Bocskay emlékűnnep. A bécsi békekötés 300-ados évfordulója alkalmából múlt vasárnap a helybeli ev. ref. templomban alkalmi istentisztelet s emlékűnnepély tartatott. Az istentisztelet fenyponjtját Kallós Tivadar ev. ref. lelkész magas szárnyalású alkalmi beszéde képezte, mely bizonyára mély nyomokat hagyott a jelenvoltak szívében. Az ünnepi áhitatot nagyban emelte a ref. dalárda öszhangzott éneke is Almásy Sándor kántor vezetése mellett.

A nyíregyházi ev. ref. egyház tantestülete folyó hó 27-én, azaz vasárnap, a délutáni istentisztelet alkalmával a bécsi békekötés emlékére Bocskay ünnepélyt rendezett, melynek sorrendje a következő: Gyülekezeti ének 2. Ima Tartja dr Bartók Jenő lekipásztor. 3. Alkalmi beszéd. Elmondja: Szabó Pál ig. tanító 4. Oh Sion légy csendességben. Énekli a gyermekkar. 5. Bocskai Irta: Sáfrány L. Szavalja: Király Imre tanító. 6. Erős várunk nekünk az Isten. Énekli a gyermek énekkar. 7. Szentelt hantok. Irta: Komócsy József.

Szavalja: Liszkai Béla VI. o. t. 8. XLVI. Zs. 1. v. éneklése. Erre az ünnepélyre úgy a szülekét, mint a tanúgy barátait tisztelettel meghívta a tantestület.

Bocskay-ünnep Hajduböszörményben. Hajduböszörményből írják: vasárnap Hajduböszörményben nagy szabású Bocskay-ünnepélyt rendeztek. Dél előtt 10 órakor a ref. fiúiskola udvarán a növendékek énekkara a Himnusz énekelte. Ünnepi beszédet mondtak Dobó Sándor tanító és Porcsalmy Gyula tantestületi elnök; szavaltak Domján Erzsébet tanítónő és egy fiú és egy leányiskolai növendék. Az ünnepélyt a növendékek énekkara a Szózat éneklésével zárta be. Délután 4 órakor a főgimnázium tanári kara és ifjúsága tartottak ünnepélyt a tornaacsarnokban. Itt emlékbeszédet mondott dr. Bessenyei Lajos tanár, két diák hazafias szavaltokat, az intézeti énekkar több hazafias dalt adott elő. Reggel a ref. templomban ünnepi istentisztelet volt. A házakat fellobogózták.

A főgimnázium Bocskay ünnepélye Kisújszálláson. Intézetünk ünnepélye nem nagyszabású, de meleg és bensőséges volt. Vasárnap, 20-án, d. e. fél 11 órakor kezdődött a tornateremben. Szépszámú közönség előtt zendültek meg Kölcsey örökszép „Himnusz”-ának lélekbekapó hangjai, melyben a vallásos és hazafias motívomunk csodás összeshívódése a vallási és alkotmányos szabadság nagy védőjének ünnepén kétszeres erővel hatottak. Azután Huszár Gyula: „Bocskay emlékezete” ez alkalmi verset szavaltta el Szondy Lajos, VIII. o. t. Tiszta, értelmes, ügyes előadását jól megérdemelt tapsok jutalmazták. A harmadik szám Barla Jenő főgimn. vallásos ünnepi beszéde volt. Mélyen járó, alapos beszédét költői képek színezték, s lelkes hív hatotta át. Nagy szeretettel festé elénk a szabadsághős Bocskay képét, s nemes büszkeséggel, de mindig vonzó tárgyassággal emelte ki benne a hitvédő puritán erényeit is. Előadásában is formás, tartalmas beszédét nagy figyelemmel és igaz élvezettel hallgatta az egész közönség. Majd a főgimn. ifjúság férfiakra lépett föl P. Nagy Zoltannak egy alkalmi dalával. (Szárnyaim az ősi dalnak . . .) A dal szíveketható, borongó, méla majd fölzokogó dallamában bene sirt az árván maradt magyar Sionnak és a megtépett Hazának egész, szinte bibliai fájdalom. Az énekkar, a főgimn. énektanár vezetése mellett hangulatosan, szomorúan, finom árnyalással adta elő a szép hatást keltett darabot. Szarka István, VIII. o. tanulóknak ezt követő felolvasása az ünnepi beszédből megrajzolt keretébe a Bocskay-felkelés történetét illesztette bele. Röviden, de fordulatosan, élvezetesen, sőt bizonyos mértékű irói készséggel állította össze ügyes dolgozatát. Azután Mészöly Győző VIII. o. t. szavaltta el Győri Vilmos: „Ima” ez. költeményét. Csengő hangja, rokonszenves, folyékony előadása teljes mértékben kifejezésre jutatta a költemény szépségeit. Végezetül a „Rákóczi induló”-t adta elő egy e szélra alakult nagy műkedvelő zenekar a főgimn. zenetanár vezetése mellett, Szép erővel, összhangosan, nagy igyekezettel. Lelket gyújtó, szívet forraló hangjai mellett oszlott szét az igen szép számban megjelent közönség.

Karagón. Az ünnepély programja a következő: 1. Ének előadta az ifjúsági énekkar. 2. Emlék Beszéd Horváth Ferencz igazgatótól. 3. Szavaltat Szigeti Gyula V. o. tanulótól. 4. Felolvasás Garzó György tanártól. 5. Szavaltat S. Nagy Kálmán V. o. tanulótól. 6. Ének. A jól sikerült ünnep érdemében az iskolák és gimn. önképző köre is osztozik.

A Bocskay-ünnep tudósításaival együtt emlékezünk meg több Bocskay emlékére írott köl-

temény különösebben a Vályi Nagy Gusztáv és K. Tóth Kálmán énekeinek megzenésítőjéről. P. Nagy Zoltánról kollégiumunk nagynevű és hírzzenetanáráról, kivel új szellem és élet vonult be a tanítóképezdei ének és zenetermekbe és zenetanításba. Minden év s minden iskolai ünnep egy-egy újabb állomás és bizonyosság a fejlődés útján. Ezt igazolta a kollégium Bocskay ünnepélye is, melyen P. Nagy Zoltán saját szerzeményű Bocskay zenedarabot dirigált s melyre több alkalmi költeményt megzenésített. Kár, hogy ezek idejében már nem voltak sokszorosíthatók.

— **Mezőssy Béla.** Egyházkerületünk e kiemelkedő alakja államtitkári állást vállalt a földmivélsügyi minisztériumban. Most már alkalma lesz azokat az elveket, melyeket az 1848 XX. t.-c. alapján igénybe veendő állami segítségre nézve kifejezett, gyakorlatilag is megvalósítani. Mezőssynek képességeit ismerjük kltüntetését rokonszenvvel fogadjuk, és nagy szolgálatot várunk úgy a magyar föld és magyar nép, mint a magyar ref. egyház és iskolák érdekében, csak az a kérdés, hogy olyan idő e a mostani, melyben a köznek akár a legnagyobb tehetség is szolgálatot tehet?

— **A püspöktől.** (A nagytiszteletű Esperes uraknak.) Miután gyakran fordulnak elő esetek, hogy a kongrua kezelés körül lelkészek, sőt az esperes urak részéről a szabályok nem pontos ismeretéből származó mulasztások merülnek fel, melyek egyesekre nézve hátrányos anyagi következményekkel járhatnak: célszerűnek látom, hogy a Zsiray-féle megfelelőnek elismert „Kongrua kézi könyvet” minden kongruás lelkész és esperes megszerezze. Felkérem azért, nagytiszteletű Esperes urat, méltóztassék egyházmegeje területén a kongruás lelkészeket felhívni, hogy a jelzett könyv megvételére jelentkezzenek azonnal, nagytiszteletű Esperes ur pedig a jelentkezők számát hivatalomhoz legkésőbb folyó évi junius hó 20 (huszadik) napjáig betérjeszteni sziveskedjék, hogy a megrendelést együtt és haladéktalanul eszközölhessem. Tömeges megrendelésnél a könyv ára 80 fillér helyett csak 50 fillér leend. Kiváló tiszteletem nyilvánításával vagyok: Debrecen, 1906. május hó 30. a püspök helyett: Dicsőfi József egyházkerületi főjegyző.

— **Halálozások.** Thury József akad. tag, halasi tanár és könyvtárnok, a magyar történet és a török-tatár nyelvek hivatott művelője 45 éves korában váratlanul elhunyt. Mindig ritkábbá váló nagy tudósaink egyikét veszítettük el benne. Elhunytak még a napokban Kulifay István kun-csorbai ref. lelkész életének 32-ik, lelkésziségének 7-ik évében. Tóth Károly bihariószegi kántor e nagy gyölekezet kedvelt embere. Fihenjenek csendesesen.

— **Lelkészwálasztások.** Bodor Pál volt b.-diószegi s. lelkészt a Veres István eltávolításával árván maradt n.-révi missiói egyház választotta meg lelkészévé. A választás, mely az egyház és a bihari egyházmegei küldöttség végeztek, egy érdemes ifju Timótheusunkra esett, és a családfő kidöltével támasz nélkül maradt papi családnak szerzett örömet a jó fiukban. — Más örömdetes hírünk is van. Percz Istvánt

főt. püspök ur káplánját meghívás útján megválasztotta a n.-szalontai egyházmegyébe kebeleztetett nagyharsányi ref. egyház. *Perecz István* még a múlt évben n.-szalontai káplán volt *Szell Kálmán* esperes ur oldalán, hol tehát a harsányiak működése közben ismerhették. Annál szebb most a méltánylás és a meghívás. Gratulálunk.

— **Országos tornaverseny Debrecenben.** Nagy napjai voltak Debrecennek az elmúlt hét 26. 27. napjain. Ekkor érkeztek meg városunkba az országos tornaegyesületek athlétái és tornászai közül 500-an felül a szélrózsa minden irányából. Nemcsak ifjúk, hanem erős, széles vállu férfiak és életerős megllett koruak. A versenyekben az első helyet a Budapesti egyetemi Athletikai klub vívta ki magának, utána pedig a vértanuk városa Arad következett, melynek tornaegyesülete a szövetségi zászlót is megtartotta. Ellenben vesztett az eddig győzhetetlen Eperjes az országos füles labda versenyben a B. E. A. C. ellen s ez a veszteség valóságos feltűnést okozott. A versenyben részt vettek a helybeli tanintézetek tanulói. Megbizonyult tehát, hogy még mindig vezet a vén kollégium, a mint hogy vezetnie is kell s még mindig elég fényes eredményt mutat fel a testgyakorlat terén. A jelen elég türehető, de hol áll ez a régi fényes multhoz, melyben a hatalmas Diákúzóltó egyesület tagjai szerepeltek? S hol azon követelményekhez, melyek a testgyakorlatok tanításához és végzéséhez fűződnek? A három kollégiumi tanintézetnek csak egy torna tanára van heti 33 órával és a többi tanárénál kevesebb fizetéssel. A régi előtornász rendszer megszűnt, az akadémián csak most próbálgatja szárnyait egy kis alkalmi egyesület. Itt mindenestre segíteni kell. Még két torna és vivő tanár beállításával, de a tornászati kedv felkeltésével is. Erős nemzedékre van szükségünk az egyháznak, az országnak, de a családnak is.

Tartalom-jegyzék: Az emberiség nagy p... napja. Dobos János. — Több lelket. dr. Ferenczy Gyula. — Boesckay István végrendelete. — A debreceni református kollégium története. Balogh Ferencz. — Tanügy: A vallás tanítás didaktikai és paedagogiai elvei. Bede László. — A bártai ügy. Figyelő. — Közéletünk: Egyházkerületünk tavaszi közgyűlése. — Irodalom. — Különírték.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A hevesnagykunsági egyházmegyébe kebeleztetett fűncsorbai egyház lelkész tanítói állomására.

Javadalom: a) lelkészi teendőkért 1600 korona, melyből 993 kor. 75 fillér kongrua-kiegészítés, a többi készpénz az egyház pénztárából, továbbá stóla 60 korona, végre természetbeni lakás. A lelkészi állás IV-ed osztályu.

b) Tanítói teendőkért 1000 korona készpénz.

Kötelességek: a lelkészi teendők végzése és az osztatlan 6 osztályu iskolának egyházkerületi tanterv szerinti vezetése.

Az állomás f. év szeptember 1-én elfoglalandó.

Pályázati kérvények kellően felszerelve ez

év július hó 1-ső napjáig adandók be Győry Lajos espereshez (Kenderes Jásznagykunszolnok megye.)

Debrecen, 1906. május 31.

Kiss Aron
püspök.

Pályázati hirdetés.

A debreceni ev. ref. egyház pályázatot hirdet két tanítói állásra.

Egy tanító fizetése: ezerkétszáz kor. alapfizetés; ötödéves korpótlék százhusz kor. hat izben az egyház ingyeniskoláztatási pénztárból évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól vagy lakást vagy nős tanító részére négy-száznyolcvan kor. nőtlen tanító részére kétszáz-negyven kor. lakpénz és nős tanító részére tizennégy köbméter, nőtlen tanító részére tiz köbméter tűzifa beszállitva.

Kötelesség: az iskolaszéki elnök beosztása szerinti helyen egy vagy két osztály, rendkívüli esetben több osztály tanítása a tiszántuli ev. vef. egyházkerület által megállapított tanterv szerint.

A kérvényhez csatolandók: a) keresztlevel, b) oklevél, c) időrendben esperesileg megerősített szolgálati bizonyítvány, d) legújabb keletű orvosi bizonyítvány, és az állam-vagy más felekezeti tanítóképzőiben nyert oklevél mellett a vallás tanításból, az egyházi éneklésből s ezek tanítási módszertanából valamelyik ev. ref. egyházkerület tanítóképesítő bizottságától nyert bizonyítvány.

A pályázati kérvények 1906. év június hó 15-ik napján délután 5 óráig az egyház iktató hivatalába adandók vagy küldendők be. A megválasztott tanító hivatalát 1906. évi augusztus hó 28-ik napján elfoglalni köteles.

Kelt Debrecenben az ev. ref. egyház presbiteriumának 1906. évi május hó 20-ik napján tartott gyűléséből.

Kiss Albert
h. lelkészelnök.

Simonffy Imre
kir. tanácsos, főgondnok.

Somogyi Pál
főjegyző.

Pályázati hirdetés.

A debreceni ev. ref. egyház pályázatot hirdet három tanítónői állásra.

Egy tanítónő fizetése: alapfizetés nyolcszáz kor.; ötödéves korpótlék száz korona öt izben az egyház ingyeniskoláztatási pénztára által évnegyedes részletekben előre fizetve. A várostól

lakás vagy kétszáznegyven korona lakpénz, és tiz köbméter tűzifa beszállítva.

Köteleesség: az iskolaszéki elnök beosztása szerinti helyen egy vagy két rendkívüli esetekben több osztálybeli leányok tanítása a tiszántuli ev. ref. egyházkerület által megállapított tanterv szerint, ugy szintén a női kézi-munka tanítása is.

A kérvényhez csatolandók: a) keresztlevél, b) lelkészi biznyitvány, hogy a pályázó férjezett, özvegy vagy hajadon-e? c) oklevél, d) időrendben esperesileg megerősített szolgálati biznyitvány, e) legújabb kelletű orvosi biznyitvány, f) az állam vagy más hitfelekezet tanító vagy tanítónőképzőiben nyert oklevél mellett a vallás-
tanból, az egyházi énekekből és ezek tanítási módszertanából valamelyik ref. egyházkerület tanítónőt képesítő bizottságától nyert biznyitvány.

A pályázati kérvények 1906. évi június hó 15-ik napján délután 5 óráig az egyház iktató hivatalába küldendők vagy adandók be. A megválasztott tanítónő hivatalát ez évi augusztus hó 28-ik napján elfoglalni köteles.

Kelt Debrecen az ev. ref. egyház presbiteriumának 1906. évi május 20-k napján tartott gyűléséből.

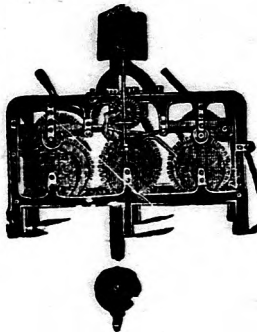
Kiss Albert
h. lelkészelnök

Simonffy Imre
kir. tanács, főgondnok.

Somogyi Pál
főjegyző.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belélegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagy hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszerárában Debrecen az Arany egyszarvúhoz.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebbben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-ut

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérntve.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények főzött fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruí versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTÁTOTY 1845-ben.